

Trinkov koledar

za prestopno leto

1972

Urejuje prof. Rado Bednarik

TRINKOV KOLEDAR

ZA PRESTOPNO LETO

1972

*

SAMOZALOŽBA

LETO 1972

je prestopno leto. Ima 366 dni, 52 tednov in 2 dni. Začne se s soboto in konča z nedeljo. Letni vladar je Saturn.

Civilno leto se začne s 1. januarjem.

Cerkveno leto se pa začne s prvo adventno nedeljo.

ASTRONOMSKI LETNI ČASI

Pomlad se začne dne 20. marca ob 13,22

Poletje se začne dne 21. junija ob 8,06

Začetek jeseni bo dne 22. septembra ob 23,33

Začetek zime bo dne 21. decembra ob 19,13

LUNINA ZNAMENJA

Mlaj ☉	Prvi krajec . . . ☽
Ščip (polna luna) . ☽	Zadnji krajec . . ☾

CERKVENI ZAPOVEDANI PRAZNIKI

Poleg nedelj in tudi od države priznani so še sledeči :

1. januarja : Novo leto
6. januarja : sveti Trije kralji
19. marca : sveti Jožef
2. aprila : velika noč
1. maja : Jožef, delavec
11. maja : Vnebohod
21. maja : Binkošti
1. junija : Sv. Rešnje Telo
29. junija : Sv. Peter in Pavel
15. avgusta : Marijino vnebovzetje
1. novembra : Vsi sveti
8. decembra : Brezmadežna Devica Marija
25. decembra : Božič, Rojstvo Gospodovo

CIVILNE SLOVESNOSTI

(skrajšan urnik v državnih uradih in v šolah počitnice) :

11. februarja : lateranske pogodbe
4. oktobra : Frančišek Asiški in Katarina Sienska, zavetnika Italije

ASTRONOMSKI MRKI

Astronomi ali zvezdoslovci so ugotovili, da bosta v letu 1972 dva sončna in dva lunina mrka.

V srednji Evropi in torej tudi po naših krajih ne bomo videli nobenega, ker bodo omejeni bolj na južno zemeljsko poloblo ali pa na skrajni Vzhod.

Slovenj Beneška

Glej, Matajur, kako zvestó te varje
po strmcih, roncih, lazih do Nadiže,
kakó ti vliva jútranje, večerne zarje,
pomaga ti nositi težke križe.

Glej, Kolovrat, kako te vso objema
okrog pasú od Štolbenka vse do Trbilja,
iz Les, Oblic, te s Srednjega prižema,
po Aborni, Arbeču, Koz'ci zdravje ti pošilja.

Glej, Stara gora, kakó te blagoslavlja,
jo molijo po naše Benečani,
zavetnica te med Slovenj postavlja,
v krivicah vseh te zagovarja, brani.

Veš, ljubica, obrišemo solzíce ti in znoj,
izjoči se in božime zapoj!

Glasba : Rinaldo Luszach

Besedilo : Aldo Clodig

Pustita nam rože

*Kajšan ti lahko por'če,
če puode naprì takolé,
umariamò prêca le usì.
Pa tuole nie ries an naj bo.*

*Pustìta nam pìet — takuo, k' nam je ušec,
guorù an uekàt — pisat an še brat
po tistim iziku, — ki mat v zibiél
z uso nje jubeznijo — navadla nas je.*

*Pustìta nam miet — use bratre za bratre,
uso našo družino — nazaj kupe diet.
Pustìta nam rože po našim sadit,
zuonit za novico po našim zuoni :
potlé bota vidli, če znamo še mi
veselo zauriskat, ku u časih ste vi.*

Pripomba : Pesem »Pustìta nam rože« je prejela prvo nagrado na prvem prazniku beneške pesmi, ki ga je kulturno društvo »Rečan« priredilo 25. julija 1971 v Ljesah.

- 1 S** Novo leto - Marija Mati božja
2 N Štefanija, dev.; Makarij, op.
3 P Genovefa, dev.
4 T Tit, škof; Angela Folinjska
5 S Telesfor, muč.; Emilijana, d.
6 Č Sv. Trije kralji - Razglašenje
7 P Valentin (Zdravko); Lucijan
8 S Severin, opat; Lucijan, muč.
9 N 1. po razglaš. - Julijan
10 P Aldo, pušč.; Viljem, škof
11 T Pavlin, oglejski škof; Higin
12 S Alfred, opat; Tatjana, muč.
13 Č Veronika Milanska, dev.
14 P Hilarij, škof, cerkv. učitelj
15 S Pavel, pušč.; Maver
16 N 2. po razglaš. - Marcel, p.
17 P Anton Puščavnik (Zvonko)
18 T Marjeta (Biserka) Ogrska
19 S Marij in Marta, muč.; Knud
20 Č Fabijan in Sebastijan, muč.
21 P Neža, dev.; Hilda
22 S Vincenc in Anastazij, muč.
23 N 3. po razglaš. - Rajmund
24 P Timotej, škof; Felicijan
25 T Spreobrnitev sv. Pavla
26 S Polikarp, škof; Pavla, muč.
27 Č Janez Zlatoust, cerkv. učit.
28 P Peter Nolasko, spozn.
29 S Frančišek Saleški, cerkv. uč.
30 N 4. po razglaš. - Hiljacinta, d.
31 P Janez Bosco

- 1 T Ignacij, škof
 2 S Svečnica - Gospodovo darov.
 3 Č Blaž, muč.; Oskar, škof
 4 P Andrej Corsini, škof
 5 S Agata, dev., muč.

6 N 5. po razglaš. - Doroteja

- 7 P Romuald, opat; Rihard, sp.
 8 T Pavel in Lucij, muč.
 9 S Ciril Aleksandrijski
 10 Č Sholastika, red.; Viljem
 11 P Lurška Mati božja
 12 S Evlalija; Damijan

13 N 6. po razglaš. - Kristina

- 14 P Valentin (Zdravko)
 15 T Pust - Jordan
 16 S Pepelnica
 17 Č Silvin, škof; Hildegarda
 18 P Bernardka Lurška; Simeon
 19 S Konrad; Julijan, muč.

20 N 1. postna - Silvan, muč.

- 21 P Irena, dev.; Maksimilijan
 22 T Stol sv. Petra
 23 S Peter Damijan, cerkv. uč.
 24 Č Matija, apostol; Sergij, muč.
 25 P Viktorin in Viktor, muč.
 26 S Andrej, škof; Matilda, dev.

27 N 2. postna - Gabrijel žal. M. b.

- 28 P Roman, opat - Rajmund
 29 T Prestopni dan

ZAPISNIK

- 1 S Albin, škof; Antonina, muč.
 2 Č Neža Praška (Janja), dev.
 3 P Kunigunda, spozn.; Marino
 4 S Kazimir, spozn.; Lucij I.
5 N 3. postna - Hadrijan, muč.
 6 P Perpetua in Felicita
 7 T Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
 8 S Janez od Boga, spozn.
 9 Č Frančiška Rimska
 10 P 40 mučencev; Makarij, škof
 11 S Sofronij, škof; Marija Redi
12 N 4. postna - Gregorij Vel., p.
 13 P Kristina, muč.; Teodora
 14 T Matilda; Karel (Drago), sp.
 15 S Klemen (Milivoj) Dvorak, sp.
 16 Č Hilarij, škof; Tacijan diakon
 17 P Jedrt (Jerica); Patrik, škof
 18 S Ciril Jeruzalemski, c. učit.
19 N Jožef, ženin Marije device
 20 P Klavdija in tov., mučenke
 21 T Benedikt, opat; Serapion, šk.
 22 S Lea, spozn.; Vasilij, muč.
 23 Č Viktorijan, muč.
 24 P Marko in Timotej, muč.
 25 S Oznanjenje Devici Mariji
26 N Cvetna nedelja - oljčnica
 27 P Janez Damaščan, cerkv. učit.
 28 T Janez Kapistran, spozn.
 29 S Bertold; Ciril, muč.
 30 Č Veliki četrtek - Kvirin, muč.
 31 P Veliki petek - Modest Krški

- 1 S Velika sobota - Hugo, škof
 2 N Velika noč - Vstaj. Gospod.
 3 P Velikonočni ponedeljek
 4 T Izidor Seviljski, cerkv. uč.
 5 S Vincenc Fererski, škof
 6 Č Viljem, opat; Irena, dev.
 7 P Herman Jožef; Saturnin
 8 S Dionizij, škof; Albert, škof
 9 N Bela nedelja - Marija Kleofa
 10 P Apolonij in tovariši, muč.
 11 T Stanislav, škof
 12 S Lazar, tržaški mučenec
 13 Č Hermenegild; Ida, dev.
 14 P Justin, muč.; Valerijan
 15 S Peter Gonzales; Anastazija
 16 N 2. velik. - Kalist, muč.
 17 P Rudolf, muč.; Robert, opat
 18 T Eleverij; Konrad
 19 S Ema, spozn.; Leon IV., p.
 20 Č Sulpicij, škof, muč.
 21 P Anzelm, škof, cerkv. uč.
 22 S Soter in Gaj, muč.; Leonida
 23 N 3. velik. - Jurij, muč.
 24 P Fidelis Sigmarinški, spozn.
 25 T Marko, evangelist
 26 S Klet in Marcellin, papeža, m.
 27 Č Peter Kanizij; Hozana Kot.
 28 P Pavel od križa, spozn.
 29 S Jožef Cottolengo; Robert
 30 N 4. velik. - Katarina Slovenska

M A J

- 1 P Jožef, delavec - Praznik dela**
 2 T Atanazij, škof; Boris
 3 S Aleksander, papež; Mavra
 4 Č Monika; Florijan (Cvetko)
 5 P Pij V., papež; Angel, muč.
 6 S Dominik Savio; Benedikta
7 N 5. veljk. - Gizela (željka)
 8 P Peter, škof; Viktor, škof
 9 T Gregor Nacijanski, cerkv. uč.
 10 S Izidor, kmet; Antonin, škof
11 Č Vnebohod Gospodov
 12 P Pankracij; Nerej in Ahilej
 13 S Servacij; Robert Bellarmino
14 N 6. veljk. - Bonifacij
 15 P Zofija (Sonja), devica
 16 T Ubald, škof; Janez Nep.
 17 S Bruno, škof; Pashal Baylon
 18 Č Aleksandra in Klavdija, muč.
 19 P Peter Celestin; Pudencijana
 20 S Bernardin Slenski
21 N 5. vel. - Binkošti
22 P Binkoštni ponedeljek - Rita
 23 T Janez de Rosa, spozn.
 24 S Servul in Socerb, trž. muč.
 25 Č Gregor VII.; Urban
 26 P Filip Neri, duh.; Eleverij
 27 S Janez I., papež, mučenec
28 N Presv. Trojica
 29 P Magdalena Pazzi
 30 T Kancijan in Kancijanila, m.
 31 S Obiskovanje Marije Device

- 1 Č Sv. Rešnje Telo
 2 P Marcellin in Peter; Erazem
 3 S Klotilda; Pavla
 4 N 2. pobink. - Kvirin, škof
 5 P Bonifacij, škof
 6 T Bertrand, oglejski patriarh
 7 S Robert, opat
 8 Č Medard, škof; Viljem, opat
 9 P Primož in Felician; Srce J.
 10 S Bogomil; Marjeta škotska
 11 N 3. pobink. - Barnaba, apostol
 12 P Janez Fakund; Leon III.
 13 T Anton Padovanski
 14 S Bazilij Vel., škof
 15 Č Vid, muč.; Bernard
 16 P Gvidon; Frančišek Regis
 17 S Barbarigo, škof; Adolf
 18 N 4. pobink. - Efrem, diakon
 19 P Gervazij in Protazij, muč.
 20 T Silverij, papež; Florentina
 21 S Alojzij (Slavko) Gonzaga
 22 Č Ahac; Pavlin Nolanski, škof
 23 P Agripina, dev., mučenka
 24 S Rojstvo Janeza Krstnika
 25 N 5. pobink. - Lucija, dev., m.
 26 P Janez in Pavel, muč.
 27 T Hema Krška; Ladislav
 28 S Marcela, muč.; Vincencija
 29 Č Peter in Pavel, apostola
 30 P Prvi rimski mučenci

ZAPISNIK

- 1 S Teobald; Ester, dev.
- 2 N 6. pobink. - Marijino obisk.**
- 3 P Irenej, škof in muč.
- 4 T Urh, škof; Berta
- 5 S Anton Zaccaria
- 6 Č Marija Goretti, dev., muč.
- 7 P Ciril, menih in Metod, škof
- 8 S Elizabeta; Kilijan, škof
- 9 N 7. pobink. - Brikcij; Veronika**
- 10 P Sekund; Amalija (Ljuba)
- 11 T Pij I.; Olga Kijevska
- 12 S Mohor in Fortunat, muč.
- 13 Č Evgen, škof; Joel in Ezdra
- 14 P Bonaventura, škof, cerkv. uč.
- 15 S Henrik II.; Vladimir
- 16 N 8. pobink. - Karmelska M. B.**
- 17 P Aleš (Aleksij), muč.
- 18 T Kamil Lelis; Miroslav
- 19 S Vincencij Pavelski; Zlata
- 20 Č Hieronim Emiliani
- 21 P Lovrenc Brindiški, cerkv. učit.
- 22 S Marija Magdalena; Majda
- 23 N 9. pobink. - Apollinarij, škof**
- 24 P Kristina, dev., muč.
- 25 T Jakob (Rado), apostol
- 26 S Ana, mati Marije Device
- 27 Č Pantaleon, muč.; Sergij
- 28 P Nazarij in Celzij, mučenca
- 29 S Marta, dev.; Simplicij
- 30 N 10. pobink. - Abdon in Senen**
- 31 P Ignacij Lojolski; Helena Sved.

ZAPISNIK

- 1 T Makabejski bratje; Vera
 2 S Alfonz Marija Liguori
 3 Č Lidija; Nikodem, spozn.
 4 P Dominik (Nedeljko), spozn.
 5 S Marija Snežna (Nives)
6 N 11. pobink. - Spremenjenje G.
 7 P Kajetan; Donat, škof
 8 T Janez Marija Vianney, spozn.
 9 S Roman, muč.
 10 Č Lavrencij, diakon, muč.
 11 P Tiburcij in Suzana, muč.
 12 S Klara (Jasna); Hilarija
13 N 12. pobink. - Janez Berchmans
 14 P Evzebij; Demetrij (Mitja)
15 T Marijino vnebovzetje
 16 S Joahim, oče Marije Device
 17 Č Hijacint; Pavel in Julijana
 18 P Agapit (Ljubo); Helena
 19 S Janez Eudes; Marijan, pušč.
20 N 13. pobink. - Bernard, opat
 21 P Frančiška Santalska, red.
 22 T Brezmadežno srce Marijino
 23 S Filip Benizzi; Klavdij
 24 Č Jernej (Bartolomej), apostol
 25 P Ludovik, kralj; Patricija, dev.
 26 S Zeferin, papež; Rufin, škof
27 N 14. pobink. - Kalasancij
 28 P Avguštin, škof, cerkv. učitelj
 29 T Obglavljenje Jareza Krstnika
 30 S Roza iz Lime, dev.
 31 Č Rajmund (Rajko), spozn.

- 1 P Egidij (Tilh), opat; Verena
 2 S Štefan, kralj; Maksima, muč.
 3 N Angelska nedelja - Pij X.
 4 P Rozalija, dev.; Mojzes, prerok
 5 T Viktorin, škof; Lovrenc Just.
 6 S Petronij, škof; Favst in tov.
 7 Č Marko Križevčan in tov.
 8 P Rojstvo Device Marije
 9 S Gorgonij; Peter Klaver
 10 N 16. pobink. - Nikolaj Tolent.
 11 P Prot in Hijacint, muč.
 12 T Gvido; Silvin, škof
 13 S Amat, opat; Notburga
 14 Č Povišanje sv. Križa
 15 P Zalostna Mati božja
 16 S Ljudmila; Ciprijan, škof
 17 N 17. pobink. - Lambert, škof
 18 P Irena in Zofija, muč.
 19 T Januarij, muč.
 20 S Mihael in Teodor, muč.
 21 Č Matej, apostol in evangelist
 22 P Mavricij, muč.; Tomaž VII.,
 23 S Lin, papež; Tekla, dev.
 24 N 18. pobink. - Marija reš. jet.
 25 P Avrelija, dev.; Nikolaj Flüe
 26 T Ciprijan in Justina, muč.
 27 S Kozma in Damijan, muč.
 28 Č Venceslav (Vaclav), muč.
 29 P Mihael, nadangel; Plavt
 30 S Hieronim, c. uč.; Zofija

ZAPISNIK

A series of horizontal dashed lines for writing, consisting of 20 lines.

- 1 N 19. pobink. - Remigij; Verena
 2 P Angeli varuhi; Teofil
 3 T Terezija Deteta Jezusa
 4 S Frančišek Asiški; Edvin
 5 Č Placid; Marcelin, škof
 6 P Bruno, duh.; Renato, škof
 7 S Rožnovenska Mati božja
- 8 N 20. pobink. - Sergij, trž. muč.
 9 P Dionizij, škof; Janez Leonardi
 10 T Frančišek Borgin, spozn.
 11 S Emilija; Marijino materinstvo
 12 Č Maksimilijan Celjski, muč.
 13 P Edvard Koloman, muč.
 14 S Kalist I., papež; Justa, dev.
- 15 N 21. pobink. - Terezija Avilska
 16 P Jadviga (Hedvika); Gal, opat
 17 T Marjeta Marija Alakok
 18 S Luka, evangelist
 19 Č Peter Alkantarski, spozn.
 20 P Janez Kentski, duh.
 21 S Uršula, muč.; Hilarion, opat
- 22 N 22. pobink. - Marija Salome
 23 P Roman, škof; Severin
 24 T Rafael, nadangel; Srečko
 25 S Krizant in Darija, muč.
 26 Č Evarist; Lucijan, muč.
 27 P Venancij in Sabina, muč.
 28 S Simon in Juda, apostola
- 29 N 23. pobink. - Narcis
 30 P Alfonz Rodriguez, spozn.
 31 T Volbenk, škof; Kvintin

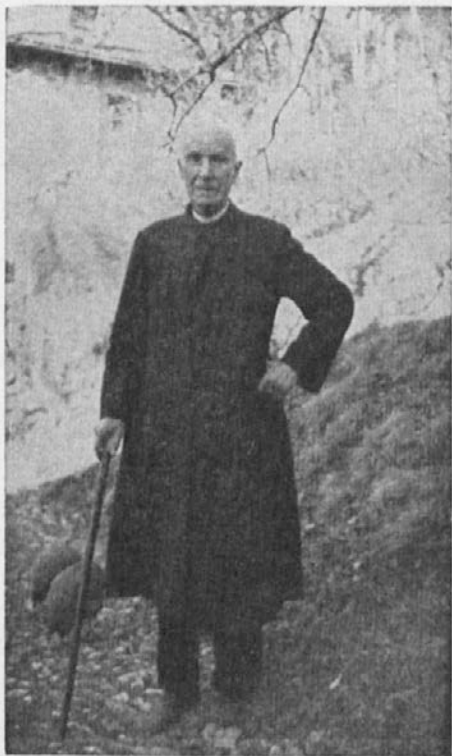
- 1 S Vsi sveti**
 2 Č Spomin vernih duš
 3 P Just, trž. zavetnik, muč.
 4 S Karel Boromejski (Drago)
5 N 24. pobink. - Oglejski muč.
 6 P Leonard (Lenart), opat
 7 T Engelbert, škof
 8 S Bogomir, škof
 9 Č Teodor (Božidar), muč.
 10 P Andrej Avelinski
 11 S Martin (Davorin), škof
12 N 25. pobink. - Martin I., p.
 13 P Diego; Stanislav Kostka
 14 T Jozafat, škof, muč.
 15 S Albert Veliki; Leopold
 16 Č Otmar, op.; Gertruda (Jerica)
 17 P Gregor; Evfemija in Tekla
 18 S Roman, diakon; Odon, opat
19 N Elizabeta Ogrska; Poncljan
 20 P Feliks Valois; Edmund
 21 T Darovanje Marijino
 22 S Cecilija, dev.; Maver, škof
 23 Č Klemen I., papež; Kolumban
 24 P Janez od Križa; Krizogon
 25 S Katarina, muč.; Erazem
26 N Kristus Kralj
 27 P Valerijan, ogl. škof; Virgil
 28 T Katarina Labouré; Gregor III.
 29 S Blaž in Demetrij, muč.
 30 Č Andrej, apostol; Justina

ZAPISNIK

A series of horizontal dashed lines for writing, consisting of 18 lines.

- 1 P Marijan in tov; Natalija
 2 S Bibijana, dev.; Blanka
 3 N 1. adventna - Franč. Ksaver
 4 P Barbara, muč.; Peter Krizolog
 5 T Sava, opat; Krispina
 6 S Nikolaj (Miklavž)
 7 Č Ambrozij (Ambrož), c. uč.
 8 P Mati božja Brezmadežna
 9 S Valerija, muč.; Abel, očak
 10 N 2. adventna - Lavret. M. B.
 11 P Damaz I., papež; Danijel
 12 T Spiridijon (Dušan); Saša
 13 S Lucija, muč.; Otilija, red.
 14 Č Just, muč.; Pompej, škof
 15 P Marija Kristina, dev.
 16 S Evzebij, škof; Adela
 17 N 3. adventna - Lazar, škof
 18 P Gracijan, škof
 19 T Urban V., papež; Favsta
 20 S Dominik, spozn.; Makarij
 21 Č Tomaž, apostol; Severin
 22 P Demetrij (Mitja), muč.
 23 S Viktorija (Zmagoslava), dev.
 24 N 4. adventna - Božična vigilija
 25 P Božič - Rojstvo Gospodovo
 26 T Sv. Štefan
 27 S Janez, apostol, evangelist
 28 Č Nedolžni otročiči
 29 P Tomaž, škof; David, kralj
 30 S Evgen, škof; Rainerij
 31 N Sveta Družina - Silvester, p.

Msgr. Ivan Trinko

Trinko nam govori

V raznih koledarčkih prejšnjih let so bile objavljene pesmice in voščila, ki jih je Trinko napisal novomašnikom Beneške Slovenije. V Lazah, kjer je deloval Anton Kufolo, sem našel drobno tiskano knjižico z naslovom »V spomin nove maše«. Posvečena je novomašniku Nataliju Monkarju, ki je pel novo mašo 7. rožnika 1903. V tej knjižici je toliko lepih misli in napotkov za življenje, da so vredne objave. Trinko je dobro poznal svoje ljudstvo in je vedel, kaj pomeni dober duhovnik. Po skoraj sedemdesetih letih je njegova beseda živa in sodobna, ker prikazuje sliko današnje Beneške Slovenije. Pomemben je zlasti odlomek, ki govori o slovenskem jeziku.

Predragi!

... Čestitam ti iz srca, čestitam tvojim dragim in čestitam naši ubogi Beneški Sloveniji, ker je dobila spet novo moč, ki bo delala za njeno vsestransko blagostanje!

Slovesen dan je danes. Sklepa se z njim dolgo pripravljanje in vežbanje; tihi mir in jasna brezskrbnost. Zdaj greš na delo, iz mirnega zavetja se podajaš v burni svet. Re-

sen pošel te čaka. Dobro ga premisli in natančno ga premeri. Prva in glavna tvoja dolžnost je voditi duše k njihovemu večnemu izvoru, k Bogu, po nezmotljivi poti evangeljskega učila in pod skrbnim nadzorstvom svete matere katoliške Cerkve. Naše ljudstvo je verno in pobožno; ni tako zlahka iztrgati mu iz srca verskega prepričanja. Pa vendar vpliv sedanjega brezbožnega časa sega neko tudi do naših dolin in goric, kjer vera že ni več tako živa in dostikrat nima dovolj moči, da bi uspešno zabranila naval rastoče pokvarjenosti. Moj Bog, kaka potreba vztrajne gorečnosti in naporenega dela od strani dušnih pastirjev, da se z obuditvijo vere povrne med ljudstvo medsebojna krščanska ljubezen, mir, zmernost in nekdanja preprostost življenja! Noč in dan naj ti stoji pred očmi in naj te spodbuja ta potreba; moralno izboljšanje našega ljudstva bodi tvoja prva in največja skrb: vsako tvoje učilo, vsako tvoje delo, celo tvoje življenje, javno in zasebno, naj teži na to, da naši dragi Slovenci ne zavržejo ne vere, ne božjih zapovedi, ampak da se ohranijo, kakor so bili, zgled pobožnosti in krščanskega življenja.

Za dušno pride telesna hrana. Moralno in ekonomično propadanje hodita večinoma

združeni kakor vzrok in posledica. Med našim ljudstvom igra veliko vlogo pri poslabšanju gmotnega blagostanja tudi nevednost. Dasi ni tvoja posebna stanovska dolžnost skrbeti za pozemske koristi ljudstva, ki ti bo dano v duhovno oskrbovanje, vendar dobro si zapomni, da boš moral iz krščanske ljubezni storiti vse, kar bo mogoče v tvojem delokrogu, da olajšaš bedo in pomanjkanje našim Slovencem. Veliko zanimanje se je zbudilo zadnje čase za organizacijo kmečkih, delavskih in sploh gmotno potrebnih mas. Dotičnih teorij in praktičnih nasvetov ti ne bom podajal, ker v tem si že poučen. Ves svet se giblje, vse si pomaga, vse snuje svoje načrte in jih v delu izvaja. Samo naše ubogo ljudstvo o tem splošnem stremljenju nič ne ve. Ono je zavrženo, ono je nevedno. Knjige, iz katerih naj bi zajemalo dobrih svetov, so mu nedostopne — laške, ker jih ne ume, slovenske, ker jih nima ali pa jih ne zna rabiti. Kaj ostane drugega, nego da mu dušni pastir pomore tudi v pozemskih potrebah? Duhoven je za naše ljudstvo vse; ono ne pozna drugih, njemu naklonjenih oblastnih oseb; zato pa tudi pri njem duhovnik vse more. Samo treba znati in pošteno se truditi . . .

A še nekaj mi stoji pri srcu. Ne morem, da ti zopet ne priporočim, kar sem ti že stokrat priporočal, namreč naš rodni jezik, dragoceno svetinjo, katere ne smemo zame-tati, ker nam jo je dal Bog. Vsaka stvar iz prirojenega nagona si gleda ohraniti svojo osebnost in svoje naravne lastnosti, in hre-peni po njihovem izboljšanju, kakor le mo-re. Tembolj mora to storiti človek, ki se za-veda samega sebe in svojega položaja v ve-soljstvu. Kdor se ne zaveda svoje bitnosti, ni popoln; on je brez vzorov, brez cilja in teži na slabše. Človek, ki zameta svojo na-rodnost in svoj jezik, nima lastne osebnosti, nima značaja, ne časti, ter dela krivico sami naravi, kakor vsakemu določi gotove starše, tako ga tudi postavi v določeno pleme. Sve-ta dolžnost je skrbeti, da si ohranimo svojo narodnost in svoj jezik. Nobena pozemska oblast nima pravice poseči po tem našem zakladu, če ga sami ne zametamo. Sam Bog nam je dal nedotakljivo pravo braniti ga pro-ti kakršnemukoli nasilju, in hraniti ga mo-ramo kakor svojo osebnost. S tem ne ruši-mo ne zakonov, ne reda, ne miru, ne tujih pravic; ne delamo škode nikomur in ne ustvarjamo nikakršnih nevarnosti. Ti torej, mladi prijatelj, lepo skrbi, da naš jezik ne

bo zaničevan in teptan; vžigaj ljubezen do njega med prostim ljudstvom, da si bo pomagalo vsaj z njegovo pomočjo do one relativne omike in blagostanja, do katerih ne more priti drugače...

V Vidmu, na dan presv. Trojice, 1903.

Tvoj vdani
prof. Ivan Trinko

Slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkavanje in zvezde pojó, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozró na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!

I. CANKAR

Gospodinje - fondament Benečije

Gospodinje, ali kakor temu pravijo po uradih in statistikah »casalinghe«, so pravzaprav jedro, temelj ali recimo prava fonda Beneške Slovenije.

Gospodinje so tudi prava dobra srdica Beneške Slovenije že po svojem številu, saj so jih našteli leta 1961 v desetih občinah Benečije 5.517. In če temu dodamo še tiste naše gospodinje v nacionalno mešanih občinah nad furlansko ravnino je teh naših gospodinj v celi Benečiji okoli 7.000.

Skoro prav vse gospodinje so tudi naše matere.

Zato so gospodinje naša prva in glavna šola, ki nas uči od azila in do osnovne šole naš jezik. Takšnih učiteljic kot so one, ni na svetu. V treh ali štirih letih naučijo vsako čečico ali puobčka, da govori popolnoma dobro jezik naših nonotov in dedov. So stolne učiteljice, di ruolo, kakor bi se temu uradno reklo, ker so šle skozi vse izpite dolgega življenja. So pa zelo poceni in jih ne plačujemo v lirah, ampak so zadovoljne, če smo jim hvaležni.

Gospodinje so pa tudi naš pravi fondament, bolj trdne od »cemento armato« in jih razne hude ure le nekaj opraskajo, jih pa ne morejo razkopati in podreti.

Zato so naše gospodinje varuh naših tradicij, da smo ostali mi Benečani v Italiji to, kar smo: »Slovenji« in

Beneška mati

zveste italijanski državi. Same gospodinje so plačevale najhujši davek, pravi krvni davek, ko so pošiljale svoje može in brate ter sinove državi, da jih je uporabljala v vojskah risorgimenta ali pa v obrambi Beneške republike pred tujimi zavojevalci.

Gospodinje, naše matere in sestre, pa polnijo naše sicer napol prazne cerkve. Molijo za svoje v tujini, da bi jih ne zagrabila mašina ali da ne bi s svojo makino na poti domov končali v breznu in prepadih.

Naše gospodinje pa držijs skupaj ne samo tri, ma vse štiri kantone naših hiš an hramov, kijer so ubogi stari njih možeje polni revmatizmov in silikoz anu katarov an bolj malo pouni penzjonov.

Našim gospodinjam, našim materam ni nobena tolažba v glažu vina po oštarijah, kakr marsikateremu moškemu, ma samo molitev v cerkvi an rožar po večerji.

Ne rajžajo po svetu kot njih otroci, kot njihova mularija, ampak se držijs svojega doma, niso in ne bodo emigrirale nikoli an tudi na ta zadnjo rajžo pojdejo le na konec vasi, da se enkrat v življenju odpčijejo na britofu v domači zemlji.

Dokler bomo imeli gospodinje, varuhe in učiteljice našega jezika, tradicije in zaupanja v Boga, da jim bo ohranil Benečijo, ne bo konec naše Beneške Slovenije!

Žalostna pesmica

ljudskega štetja - cenzimenta

V zadnjem oktobru 1961 so pri nas pri ljudskem štetju - cenzimentu našteli samo v desetih slovenskih občinah: v Dreki, Grmeku, Bardu, Podbonescu, Sv. Lenartu, Sovodnjem, Srednjem, Tipani, Spetru in v Reziži za nekaj tisoč manj kakor leta 1951, ko so nas našteli 21.291. Mi slovenski Benečani pa živimo tudi v sedmih nacionalno mešanih furlansko-slovenskih občinah (v Ahtenu, Čenti, Fojdi, Gorjanih, Nemah, Prapotnem in Tavorjani), kjer so nas leta 1961 našteli okoli 5.000. V teh mešanih občinah je pa še bolj padlo število ljudi kot v čisto slovenskih občinah in so jih našteli za okoli dva tisoč manj.

Vsi ti naši Benečani se pa niso udrli v zemljo, niso propadli, ker jih niso šteli, ampak živijo drugod v svetu. Ne bojte se za Benečana, ker ga ne bo tako kmalu konec, ga tuđ' zlodej ne more pobrati, kakor po domače pravimo. Raztreseni so po celem svetu. Toda kaj nam morejo pomagati ti naši ljudje, ki so daleč na tujem, ko jih doma rabimo, da ne bi naša Benečija čisto preč prišla.

Imamo samostojno Deželo-Regione, ki pa ni mogla prav ničesar napraviti, da bi se mladi ljudje doma ustavili. Lani (1971) so nam ponujali kmečki plan

ERSA, prejšnja leta so nas pa troštali, da bodo napravili tako, da bo po celi videmski provinci vse polno mest v raznih industrijah za naše ljudi. Pa ni bilo iz tega nič. Deset let je šlo mimo od 1961 do 1971, prvih pet let, ko še ni bilo Dežele, drugih pet let, ko je že bila Dežela. Pa so vsi drveli prvih pet let in drugih pet let, moški in ženske na delo v emigracijo. Pravzaprav jih ni nihče ustavljal, da ne bi šli od doma, ne starši, ne občina, ne provinca, ne Dežela-Regione, ne država, nobeden, prav nobeden. Samo vsako leto so govorili in obljubljali, da se bodo fabrike pulile za delavce, pa se le banke pulijo za emigrantske »rimesse«.

Vsi jamrajo in tožijo sedaj, vsi tisti, ki niso ničesar naredili, da bi se ljudje doma ustavili v kakšni industrijski službi, kako propadajo furlanski hribovski kraji, furlanski griči okoli San Daniela, in kako propada tudi naša Benečija. Strah jih je, ker številke štetja kažejo, da do 1971 niso nič naredili, da bi se mogli naši ljudje doma ustaviti. Bojimo se, da bodo vsi tisti, ki našim ljudem niso mogli dobiti dela doma, zdaj obljubovali, da bodo prav zares, za gvišno do drugega štetja 1981, čez deset let, zaustavili izseljevanje. To ne bo težko, ker že v nekaj letih ne bo kmalu nobene mlade družine, ki bi imela otroke, ki bi lahko odšli na delo v emigracijo. Odgovorni uradi bodo stali pred težjo nalogo, kako spraviti domov emigrante v fabrike, ki bi toliko pošteno plačevale delavce, da bi mogli doma živeti.

Kje v svetu živijo beneški Slovenci?

Kje živijo tisti naši Benečani, ki jih ni več po naših vaseh? Kje so tiste naše čeče an puobi, ki imajo ali pa nimajo njihove naslove občinski anagrafični uradi? Kako bi pa sploh mogli vedeti, kje so družine iz tistih hiš, ki so že prazne, iz katerih čeminov se ne več kadi dim in kjer lopotajo stare napol odtrgane škure? Kdo bi mogel najti tiste naše ljudi, ki so jih po ukazu centralnega rimskega statističnega instituta zbrisali iz anagrafov, ker figurirajo kot stalni izseljenci? V najmanj sto letih emigriranja, se je nabralo naših slovenskih benečanskih emigrantov najmanj za trikrat toliko kot jih je sedaj še doma skupaj s sezonskimi emigranti.

Ko je naš rojak dr. Viljem Černo iz Barda nad Terom delal pred nekaj leti laureo o emigriranju v devetih občinah nekdanje *Slavie*, ni našel nikjer nobenih podatkov, kam so šli ti naši ljudje in kje živijo. Lepo je moral capljati od enega komuna do drugega in obračati skedo za skedo, listek za listkom, v teh občinskih anagrafihi. Zdaj vsaj

vemo bolj na debelo, kje še živi Benečija izven videmske province:

1. Vzemimo **občino Dreko**, ki se tišči pod Kolovratom. Ženske delajo kot deklet, ali kakor se po laško reče, kot »domestiche« po severni Italiji. Ne gredo zlepa v srednjo Italijo, v južno pa sploh ne. Raste pa število naših žensk, ki delajo v trgovinah, kot bolniške sestre, tudi po fabrikah. Nekateri moški z družinami so se odselili v bližnje furlanske kraje, posebno v Manzano. Preko morja so šli emigranti v Kanado, nekaj jih je šlo v Južno Ameriko, posebno v Argentino. Delajo tudi v Avstraliji. V U.S.A., v Severni Ameriki, so stari emigranti izpred vojske in nekaj žensk, ki so tja prišle po zadnji vojski. Zadnja leta radi hodijo v Švico, bolj v francoski kot v nemški del.

2. Iz vasi **sredenske občine** je šlo dosti žensk v severno Italijo za deklet, zdaj pa že delajo v drugih poklicih. Moški delajo kot zidari in malovari okoli Milana in Torina, nekaj jih je pa v bližnji Furlaniji. Kot tudi drugi Benečani so ljudje iz Srednjega v Kanadi, Argentini, Avstraliji. V Evropi je precej moških v Belgiji, kjer so delali prej po rudnikih. Zadnje čase so se pa obrnili v Švi-

Beneška vas

co, kjer delajo kot zidarji, mizarji. Tudi ženske hodijo v Švico kot sobarice in kuharice.

3. **Občina Grmek** pa ima svoje najboljše ljudi v Švici od Lausanne do Schaffhouse-na. Delajo zidarski poklic in eni govorijo nekaj po nemško, drugi po francosko. Okoli Namurja živijo bivši rudarji (minatori) v Belgiji. Tudi iz Grmeka so v istih krajih Kanade, Argentine, Avstralije kot naši Benečani iz drugih krajev. Nekaj jih je v severni Franciji, v Nemčiji so pa kot navadni delavci. V Londonu delajo ženske.

4. **Iz sovođenjskih vasi pod Matajurjem** je nekaj dekel po severni Italiji. Precej nad sto moških dela v Švici. Zidarski delavci (edili) iz Sovodnjega so okoli Milana in Torina. V Belgiji so po raznih krajih, največ v Liege-u. V Franciji so raztreseni po raznih okrajih, nekateri delajo kot drvarji celo v Vogezih. V južni Angliji so sobarice, pa tudi moški kot vrtnarji. Seveda so pa tudi onstran velike luže v Kanadi in povsod drugod kot drugi Benečani.

5. Iz **Pudbonesca** delajo v Piemontu in v Lombardiji. Iz Ofijana delajo celo v avtomobilski industriji. Izven Italije jih je po vojski precej delalo v rudnikih Belgije, zdaj pa hodijo bolj v Švico. V Franciji so raztreseni po

vseh okrajih, najbolj na gosto v Alzaciji. Izven Evrope jih je največ v Kanadi in Argentini. Kar je vasi Pudbonesca v dolini ob Nadiži imajo bliže do Manzana, kamor hodijo delat v tovarne stolic.

6. **Iz špeterske občine** delajo zlasti v Milanu, posebno v Novate, in Torinu. Na tujem je dosti delavcev v Švici, posebno v mestu Le Locle, kjer delajo v industriji ur. V Nemčiji so v Kölnu in Hannoverju. V Belgiji so starejši emigranti, tako tudi v Franciji. Zadnje čase pa hodijo v London. V čezoceanskih državah so pa v Ontariju v Kanadi in v Avstraliji. Ženske iz Špetra ne gredo več za dekle, ampak za prodajalke, sobarice po hotelih in v fabrike. Iz Špetra se je precej ljudi preselilo v Čedad, Videm in v Manzano.

Iz občine Sv. Lenarta delajo delavci približno tam, kjer delajo ljudje iz špeterske, to je v Milanu, Torinu, v bližnji Furlaniji v Manzanu, Čedadu in Vidmu. Sv. Lenart je dal delavce Melbournu v Avstraliji in je poslal dosti drvarjev v Kanado. V Švici delajo okoli Züricha in Berna, v Nemčiji živijo okoli rudnikov v Brückenu v Saaru. Belgija in Francija pa imata tudi naše ljudi iz vasi Sv. Lenart.

7. **Iz občine Bardo** gor nad Terom delajo ljudje v Milanu, Torinu, Genovi in drugih italijanskih mestih. Delajo v fabrikah Michelin in Fiat. Brjani so se naselili v Čenti in Vidmu. V turističnem kraju Lignano delajo v sezoni, nekateri pa v industrijah Pordenona. Od prejšnjih let so v Argentini, v Avstraliji in Kanadi. V Švici so koncentrirani okoli Neuchatela in drugih krajih francoske Švice, so pa raztreseni tudi po nemškem delu. Iz občin Bardo in Tipana pri Teru je odšla v emigracijo ena tretjina ljudi, mnogo več kot iz Nadiških dolin.

8. **Iz občine Tipana** so odšli delavci v približno iste kraje kakor iz Barda, to je da jih najdemo v Milanu in po severni Italiji, bolj blizu pa v Lignano, Pordenonu in seveda v Vidmu, p atudi v sosednih Nemah, Ahtenu in Čenti. Na tujem jih je največ v Franciji, potem v Švici in v Nemčiji. Onstran morja so v Kanadi in Avstraliji.

9. **Iz rezijanske občine** je parbližno nad polovico ljudi na tujem. V Italiji jih je največ v Milanu, prav v centru okoli cerkve San Carla, in drugod po severni Italiji. V deželi Furlanija-Julijska krajina so v Kanalski dolini okoli Trbiža, okoli Resiutte in v drugih krajih dežele. V Nemčiji so močne

skupine Rezijanov okoli Plochingena in na Bavarskem okoli Münchena. V Belgiji so še ostanki starih rudarjev; so tudi v Franciji, v Luksemburgu an na Holandskem; v Švici je samo v Zürichu okoli sto Rezijanov.

10. Iz mešanih slovensko-furlanskih občin, iz Subida v občini Ahten, iz Čenebole in drugih vasi občine Fojda, iz vasi Mažerole v občini Tavorjana, iz zaselkov Vižonta in drugih krajev občine Neme, iz Podrskjega in drugih vasi občine Prapotno so emigrirali ljudje najprej v sosedne furlanske kraje, zdaj pa ne več, ker se tudi Furlani izseljujejo. Iz teh vasi zahodne Slovenije je največ ljudi sedaj v francoskem delu Švice in po malem so raztreseni po severni Italiji. Iz teh vasi se je več ljudi izselilo kakor pa iz drugih dolin Beneške Slovenije. Dogaja se celo, da so nekateri mali zaselki že brez ljudi.

Na treh kontinentih in v sto državah so naši emigranti. Čuditi se moramo, da je sploh še kdo doma. Niso šli radi in jim je strašno hudo pri srcu, polni so domotožja po svojih vaseh. Vsi tisti, ki so šli v zadnjih letih, bi se vrnili, če bi le dobili gotovo in dobro delo doma. Oh, kako bi bila lepa, živa an vesela vsa naša Benečija, če bi jih imeli za nimer doma!

Skriti zakladi Beneške Slovenije

Naši in tuji znanstveniki, etnografi in etnologi, jezikoslovci in glasbeniki so že večkrat prepotovali Beneško Slovenijo. Zakaj je tako privlačna? Njene vasice, njeni ljudje so preprosti, revni, izmučeni — v sebi pa skrivajo neizmerno bogastvo. Tu so se ohranile narodne pesmi in pravljice, ker so jih pripovedovali od ust do ust. Čeprav niso imeli nobene slovenske šole, so z ustnim izročilom ohranili te zaklade do današnjega dne. Tudi stare knjige so se tu ohranile. Brali so jih duhovniki, ki so bili izobraženi. Po njihovi smrti so obležale po omarah in končno zašle v podstrešne »muzeje« med staro šaro. Miši so imele več spoštovanja do njih kot ljudje, ker so ostale nedotaknjene. Morda so imele dovolj dela z drugimi še starejšimi latinskimi in italijanskimi knjigami.

Poleti sem obiskal razna župnišča. Brskal sem po podstrešjih. Odpiral sem knjigo za

knjigo, odstranjeval prah, prekladal s police na polico in izbiral, kar je bilo slovenskega. V Šentlenartu sem našel »Pridige očeta Rogerija« in celo »Japljevo sveto pismo«. V Šempetru glagolske knjige, Japljevo sveto pismo, Glagolita Clozianus, razne knjige iz prve polovice prejšnjega stoletja in druge zanimivosti. Po drugih župniščih ležijo na podstrešju stare Mohorjeve knjige, videl sem celo tri številke časnika »Slovenija« iz leta 1849.

Vse te knjige nam pričajo, da so duhovniki v Beneški Sloveniji dosti čitali in s tem bogatili sebe in ljudstvo. Ker pa ljudstvo ni znalo knjižne slovenščini, so jim govorili v narečju. In ne samo govorili, tudi pisali. Ko je Jurčič pisal prve povesti, so beneški duhovniki pisali pridige v beneškem narečju. To je posebna zvrst naše književnosti, ki je bila do zdaj neznana. Profesor Pavle Merkù, ki je do zdaj zbiral in objavljaj narodne pesmi Beneške Slovenije in Rezije, bo strokovno pregledal in obdelal te pridige. Največ sem jih našel v šentlenartskem župnišču.

Navedel bom nekaj odlomkov iz pridige hvaležnosti iz leta 1863. Pridiga obsega 9 strani velikega formata.

Hvaleshnost

Če vidrus storte kako amoshno, daste buohimé, tist buoshaz vas lepuo sahval an von dié, Buoh van poloni, Buoh van di sdrauje, dobro srečio; an she tu malitvah se smislijo na vas an na vashe te ranze. Če vashemu blishgnemu storte kako dobruoto, rauno takuo vas sahval. Če pa teli taishni bi van na bli hvaleshni, bi van se huno sdielo, an morebit bi sklenil sa ign na stuort vič obedne dobruote. Sauojoki vidrus bi sodil de teli taishni so harsh ku ta svina, katera sposna an sahval na gne mutasto visho soiga gaspodaria, ki ign da to spisho. Tada če ta hvaleshnost je naturalska she ti shvin pres obednega uma, ka niema bit naturalska temu človeku ki je obzieran s to pametjo, s to sastopnostjo? Nié bluo she obednega človeka takuo hudobnega deb biu meu kurasho učit de hvaleshnost se niema shpuhat, da se niema dushnost sahvalit soiga Dobruotnika, an de se ima povarnit huduo sa dobrò.

Postaujena na tolo visho dushnost te hvaleshnosti, pruoit kamù jo imamo imiet huorsh ku prot G. B.? Od koga smo parjel huorsh hnade an dobruote? Buoh tadai je te nar huorsh nash Dobruotnik.

Pustim na stran dobruote, ki nam je skasu sak nas je stvaru, nas je odrieshu s gnega presveto karvio, ki nas je stuoru kristiane skuose sv. karst; ma samuò prehledmo an sashtieimo né usé, né, ki je nemohočio, ma samuò ena malo shenku an dobruot ki smo od gnega parjel u telin liete. z Teli shenki ol spuomnejo dobre parjeto, an tuole dobre mora bit te rushize an tegà teles; ol spuomnejo tuo slave od katerega nas je varvu, an tuole slave more bit rauno te dushize an tega teler. Prehledmo. —

Narpoprej G. B. u telin liete nan je dau hnado sa parjet Sv. Sakramente, te pokuore, sa nan sbrifat te hrieh, an od grieha nas varvat; Sv. Rieshnega teles sa bit spisha nashe dushize. — Shenk boshi so tiste masha s andohtjo poslushane, tiste molitve, an use tiste dobre diela. Shenk boshi je biu tist notregñ hlas ki nas je klizu h pokuor. Shenk hoshi tist angel ki G. B. nan je dau de nas bo varvu, besedniegne tih svečeniku, ponmoč te Marie. Shenk boshi tiste boliesni, nesrečie, teshave, shalosti an usé nadluohe sa takua nas klizat na pravo pot če smo saliesli; sa nan dat sastopit de tle niemamo bit veseli, ma pop. vesseli na Nebesih; ol sa provat nasho potarpeshivost, ol sa nas shtrafat

na telemu svietu sa tisti huduo ki smo storli. —

... Če tada G. B. nan je stuoru tarkuoi dobruot u telin liete, oh! nai se arsuje tuo sarze, nai se odveshe té isik, in nai se usdihnejo piesmi tega sposnaja, te hvaleshnosti, te časti ...

Ah! nu tadà usi s vsin hlasan sapieimo: Tebe hvalmo o Buoh, tebe sposnamo sa nashoga Gaspuoda. — Večni G. B. posheghinte, isveličte tele vash folk, an posheginte tele vashe sinnove ki so vasha uerbuščna ... Posheghinte nashe drushina deb shiviele u strahu boshien; posheghinte an ohranite nasho shvinzo, nasho puoje, an usa nashe imiegne; posheghintenas na dushiz an na teles, sa de vam slushil na telemu svietu, sa takuo se stuort uriedni vashoga venčnega plačila. — Posheghinte use judi, sa de hegna saurashtvo, fučia, kletvina, tatvina, nečistost; ma usi sklegnjeni s veso te liubesnivosti, deb jubil vass, an deb se jubil an dobrò tiel tan drussemu, an deb se parpomal dan drusemu prit u svetuo Nebuo ...«

* * *

Pridiga govori tudi o nehvaležnosti in je bila izrečena na zahvalno nedeljo.

Takih pridig je za nekaj knjig. Govorijo nam o marljivosti takratnih dušnih pastirjev, ki so čutili dolžnost, da so pridige spisal, preden so jih govorili. Veliko pa je že uničenih, ker ni bilo nikogar, ki bi se za to zanimal. Marsikje so jih zavrgli, da so se znebili starih papirjev, ki jim niso nič povedali.

Pridige, ki so ohranjene, so žive priče slovenstva Slovenske Benečije in dragocen dokument za tiste, ki še danes zanikajo najosnovnejše pravice Beneškim Slovencem.

Glej Matajur, kako zvestó te varje
po strmcih, roncih, lazih do Nadiže,
kakó ti vliva jutranje, večerne zarje
pomaga ti nositi težke križe.

SLOVENJ BENEŠKA

Seznam slovenskih duhovnikov rojenih v slovenskih duhovnijah Beneške Slovenije

1. BATTISTIG Emilio, izseljenski duhovnik, Herrenberg 53, 8640, Rapperswil SG., Schweiz
2. BIRTIG Valentin, 33040 Paciug, župnik v Dreki
3. BLASUTIG dott. Ciro, Curia Vescovile 58100 Grosseto - Italia
4. BLASUTIG Fortunato, 33040 Ippolis, župnik
5. BLASUTIG Marco, misijonar, Tajska - Tailandija
6. BLASUTTO Artur, Monteperta-Viskorša 33040, v pokoju v Viskorši
7. BLASUTTO Celestin, MC-Missioni Consolata, 63100, Ascoli Piceno - Italia
8. CAUCIG Lovrenc, 33039 Sedegliano, videmska nadškofija, kaplan
9. CAUCIG Pavel, 33043 Oleis di Cividale, videmska nadškofija, župnik

10. CEDERMAZ Jože, 33040 Prepotto-Prapotto, župnik
11. CENCIG Emilij, Tribil Superiore-Gornji Tarbij, 33040 Stregna-Srednje, župnik
12. CERNET Mario, 33010 Camporosso Val Canale-Žabnice v Kanalski dolini, župnik
13. CICIGOJ Franc, izseljenski duhovnik, Konsumstrasse 6, 8630 Rüti, Schweiz
14. CIUCH Emilio, misijonar v Tanzaniji
15. COSTAPERARIA Peter, 33100 Udine, via Cividale 218, kaplan v cerkvi S. Cuore
16. CRACINA mons. Angel, 33030 Buia (San Lorenzo), videmska nadškofija, župnik in dekan
17. CRAINICH Jože, Azzida-Ažla, S. Pietro al Natisone 33049, župnik
18. CRAMARO Jože, 3040 Compeglio, duhovnik v pokoju, videmska nadškofija
19. CRISSETIG Emilio, MSC-Missioni Sacro Cuore, 40100 Bologna (Italia)
20. DE LMEDICO Peter, 33036 Tomba di Mereto, župnik, videmska nadškofija
21. DORBOLO Adolf, 33040 San Leonardo-Šentlenart (Cividale), župnik
22. DUS Jože, 33040 Racchiuso di Attimis-Rakluž pri Ahtenu, župnik, videmska nadškofija

23. FERLIZZA Agostino, 33010 Venzone, kaplan, videmska nadškofija
24. GARIUP Mario, 33015 Moggio Udinese-Moženca, videmska nadškofija
25. GUION Paskval, Montemaggiore di Matajur-Matajur, 33040 Savogna-Sovodnje, župnik
26. JACULIN Jože, Cravero-Kravar, 33040 S. Leonardo-Sv. Lenart (Cividale), župnik
27. LAURENCIG Mario, S. Volfango-Štoblank, 33040 Paciug, župnik
28. MARCHIG Rino, 33040 Liessa di Grimacco-Ljese pri Grmeku, kaplan
29. MARCHIOL dott. Giacinto, Istit. Consolata, 22040 Castello di Brianza (Como)
30. MATEUCIG Dioniso, 33100 Cussignacco di Udine, kaplan, videmska nadškofija
31. MUCIG Jože, 33040 Sregna-Srednje, župnik
32. MUSIZZA Pavel, Seminario iMssioni, via Facino Cane 7, 15033 Casale Monferrato (Italia)
33. OBALLA Ivan, IMC-Cath. Mission, Iringa (Tanzania)
34. OSGNACH p. dr. Avguštin, profesor na univerzi v Washingtonu (ZDA)

Trije »čedermaci« : Cenčič, Lovrenčič in Markič

35. PINOSA Alfonz, Grions del Torre, 33040 Povoletto, župnik, videmska nadškofija
36. QUAGLIA Renato, 33100 Udine, via Aquileia 59
37. QUALIZZA Marino, seminario, viale Ungheria (Udine), profesor
38. QUALIZZA Franco, misijonar, Missionari Saveriani, novomašnik v Srednjem
39. QUALIZZA Mario, 33100 Udine, via Trep-po 3, asistent Azione Cattolica za dečke, vicerektor v semenišču
40. PETRICIG Lovrenc, 9536 St. Egyden/Drau, župnik v Št. Ilju na Dravi, Koroška (Avstrija)
41. PRIMOSIG Karl, misijonar, študira v Parmi
42. SIMAZ Gino, misijonar
43. SLOBBE Egidij, 33033 Codroipo, Casa di Cura »Villa Bianca«, verski asistent
44. SLOBBE Lucijan, 33049 San Pietro al Natisone-Špeter ob Nadiži, kaplan
45. SPECOGNA Angel, 33040 Taipana, Plestišča, župnik
46. SPECOGNA Anton, 33046 Pulfero-Pudbo-nesac, župnik v Mrsinu

47. SPECIOGNA Alojz, Marostica (Vicenza), profesor
48. SREBOT Bogomir, OFM, 44040 Castelmonte slovenski kapucin, spovednik na Stari gori
49. SUCCAGLIA Zaharija, 33010 Ugovizza in Val Canale-Ukve v Kanalski dolini, župnik
50. TOMASINO Peter, 33012 Cave del Predil-Rabelj, župnik
51. ZUANELLA Božo, 33040 Savogna-Sovodnje, župnik v Trčmunu-Tercimonte
51. ZORZA Lovrenc, misijonar
52. ZUPANČIČ Janez, Oblicca-Oblica, župnik, 33.040 Srenja-Srednje

Naj čuje zemlja in nebo,
 kar dan's pobratimi pojó!
 Da srce zvesto, kakor zdaj,
 ostalo bode vekomaj.

JENKO

Pravca o dveh Rezijanih, ki sta šla po svetu

To pravco mi je povedala Vitórijacova v Starmici; lepa je in se mi je zdelo prav, da vam jo posredujem prav táko, kakor mi jo je povedala; v besedilo sem segel le tedaj, ko je bilo treba črtati kako ponovitev ali očediti kak nedokončan stavek.

PAVLE MERKU

Sta bla dva Rezjana an sta šla po svietu. An dan je virovau na Boga an dan ni virovau. An sta imiela vsak tri sto frankov tapar sebê an vsak v svoji kasi an sta šla strojit po svietu. Ano dan jau:

»Gvišno, da more vić zluodej ku Buoh!«

»A ne!« jau »muore vić Buoh!« te drug.

»Ben! ložimó dol su ágo¹)« jau »de muore vić zluodej!«

»Ale ben!« jau »ložimó vsak tri sto frankov!«

Sta vrgla vsak tri sto frankov v ago.

»Ben, sadá poprašamo ta prvega, ki srečamo.«

So srečali enga moža:

»Nunac, kduo muore vić, al zluodej al Buoh?«

»O! zludej, zludej!« jau.

»S' videu?« jau »vsega sen ti udobiu, daj mi jih san!«

Mu jih je dau.

»Ben!« jau »sadá ložmo ágo vsak v svoji kasi!«²⁾)

»Ja,« jau »an poprašamo prvega, ki ga srečamo.«

So ga srečali, glih tist je biu:

»Nunac, kaduo more vić, al zluodej al Buoh?«

»O! zludej, zludej!« jau.

Alora ben. Mu dau kasi.

»S' videu?« jau »san ti udobu!«

Anta mu da dva kaselna.

»Ben!« jau »sadá si ga vidu, kuo sen ti uduobu, ke more vić zluodej?«

»Ben, jaz pa ne bon virujau: more vić Buoh!«

»Ben, ja, bon uájau,³⁾) bova uájala vsak svoje oči.«

»Ja, dobro!«

Sta začela uajati.

»Ben, koga poprašamo?«

»Prvega, ki ga srečamo!«

So srečali tegále, tistega, naprej je hodú.

»Nunac, kduo muore vić, al zluodej al Buoh?«

»A, zluodej, zluodej!« j' jau.

Alora mu j' dubu.

»Ben, sadá ja ćen mu oči nariezati!«

»Ja, narieži jih.«

Mu j' nariezau oči.

»Ben,« jau »za dobroto, loží me dol pod ciesto,« jau »da me ne popéštajo makine in kamioni.«

Inšoma ga je denu pod ciesto in tel j' jokau. Je pa čuu glas od neba. Jau:

»Ti, mladèč, upegní se dol do tleh an utargi zeleno travíco, an pómani tvoja óčaca!«

Ja naredu tako. Oči so mu ratale. ⁴⁾ Oooo! veseu tēli tle je mu njegá oči anta j' šu. Jen ga ušafa nuoc. Grie še v host, saromak, pridjo noter tisti dúji judjé, ⁵⁾ karvapēte. In se menajo, ⁶⁾ da kle je na hći, ku je bou-na an se ne more ozdraviti, umarjé. Alore, de kuo se mora ozdraviti. ⁷⁾ Tam majo na konjá bielega an naj telega konjá ogarnejo s koučindan ⁸⁾ an naj ga spotjó, naj bo hodú

okú in okú hrama an naj ga ogarnejo s koučindan an da ona ozdravi za sigurno.

Alora pride tel mož v tolo vas, žalostni judjé, že na krajíca ⁹⁾ umira.

»Ben« jau »bi rad tou videti an jest tolo ženó, bi rad teu videti jo!«

»Ben, pujté gor!«

»In če jo ozdravjen?«

»Ja, še profešorji je ne morejo ozdraviti vić.«

»Pač, pač,« jau »maté enga bielga konjá?«

»Ja.«

»Ogarnite ga s koučindan. A dokler bo muokar vas od potú tel koučindan, njo cé zagarnita!« ¹⁰⁾

z Alore so šli okuol hrama desietkrat an ženičica naredi ¹¹⁾ tel koučindan ves muokar, jo v kambri zagarnejo, not povijejo, zat dvie uri gor (je) sédilna, vprašala, ki kiere si obliečen, vstane uon:

»Do me j' ozdravu?« an jala: »Bo naš, telega uzamen!«

Alora so (se) poročili an veseu je bu tel.

* * *

(Ne razumem stavka, posnetek ni jasen. Smisel je: Pozneje je prišel v to vas oni drugi Rezijan, tisti, ki ni veroval v Boga in je prvega zapustil slepega pod cesto. Zagledal je tovariša srečnega in bogatega ter ga vprašal, kako je prišel do tega. Ta mu je odgovoril:)

»Viš v tisto listje ta u hostu?« jau »boš vidu, kuo boš an ti srečen ku jast!«

Je šu će v tole host, je šu tu listje. Pridejo tale karvapête, te ločijo smart te ločijo karst. Te tako so mi ga stargali do kuosti vsegá vsegá vsegá, so mi ubujli ga.

1) v poroštvo, za stavo;

2) dajva zastaviti vsak svojo blagajno;

3) stavil;

4) Je spet videl.

5) divji ljudje, pravzaprav divji duhovi;

6) se menijo;

7) In kaj je početi, da lahko ozdravi.

8) odeja, ogrinjalo;

9) kraljica; tu bolje: kraljična.

10) pa njo ogrnite vanj;

11) smiselno: se ogrne v...

Pri Pirnovih

široko toplo je ognjišče

*V viharju kolovratimo dol v Benečijo,
v nas strije coprajo, nam grom gromijo.
Grimaj čez ronec, laze, strmec, senožete,
vsi škрати, zlodji, vile krivopete.*

Valezej z Matajurja črni ti oblaki?

O, kje ste gospod nunci, brumni vi brdaki?

Pomajte, pomajte, sprosile božju gnadu!

Spodite črne te oblake prot Čedadu...

Kje smo? V Trčmunu? Glejte zavetišče.

Pri Pirnovih široko, toplo je ognjišče.

In na ognjišču je, o je, za vse prostora.

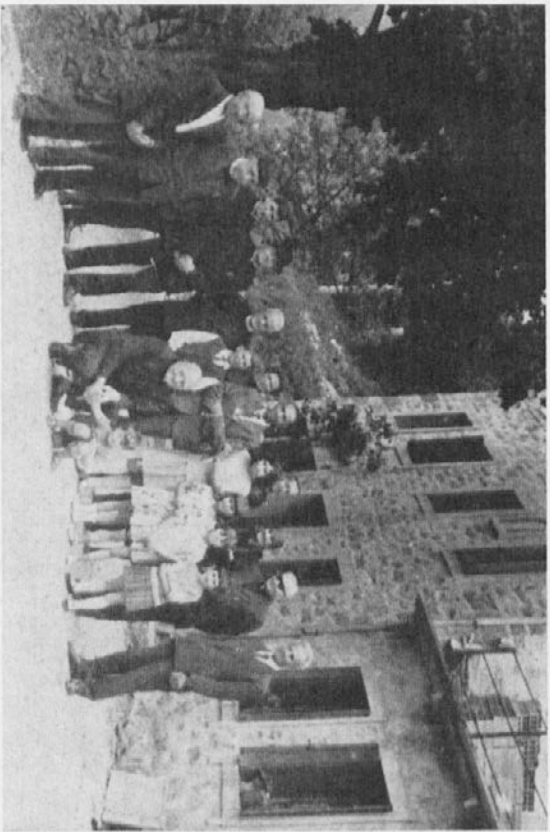
A v kotu tam ni več gospuoda profesor?

Ni patriarha v hiši več, očaka Benečije?

Na Britofu na njivici ga rodna zemlja krije.

In ogenj pod kaminom plapola,

nam pravce baja.

Pri rojstni hiši prof. Trinka

*Tam zunaj, slišite, vihar besni razsaja.
Hoj, neče, hoj nečaki vi, vsi Trinkovi,
natočite trčmunca starega, poštenega,
ki vonja je domačega, iskrenega,
ki v njem je Trinkov duh, da vse nas poživi.
Napri, napri, za levše dni!
Ogenj pod kaminom plapolja — nam pravce baja.
Tam zunaj, slišite, vihar besni, razsaja.*

Pojasnilo: pri Pirnovih = na Trinkovem domu v Trčmunu; grimaj = grmijo; valezej = prilezejo; gospod nunci = duhovniki; baja = pripoveduje; neče = nečakinje; levše = lepše.

GOSPODARSKE SKRBI

Strah pred krizo

Res, prav res iz vsega srca bi želeli, da bi bila naša skrb, ki jo imamo zaradi gospodarske krize, brez prave potrebe. Kar bojimo se pomisliti, da bi res lahko nastopila taka gospodarska kriza kot leta 1929. Tudi takrat je prišla iz Amerike, kot sedaj slabi glasovi, da bo zaradi dolarja spet težko no svetu. Želimo, da ne bi zadela kriza ali majhna recesija, to je nekaj korakov ritensko nazaj, Švice in Nemčije. Kam naj se denejo tisoči naših emigrantov doma v videmski provinci, doma v svojih benečanskih vaseh? Ali so Dežela in drugi faktorji sploh kaj pripravili, da bi dobili ti naši emigranti mesta v industriji? Vse, kar so pisali žornali, je bila lepa muzika za leta 2000 ali še bolj daljna leta prihodnosti.

Če nastopi v Švici ali Nemčiji prava kriza, potem bomo v Italiji doplet friti. Že zdaj vidimo, kako težko gre v fabrikah za tesile. Kako je težko ne samo na našem čemparnem bregu Taljamenta, ampak še bolj nerodno na desnem bregu okoli Pordenona.

Zato augurjamo, da bo takrat, ko boste

to brali, tisti oblaček krize že prevrtan in da bo skozi njega sijalo upanje na novo delo. Ta skrb pred krizo, naj bi naučila Deželo, da so krize zmerom mogoče in da mora Dežela-Regione poskrbeti, da bi naši ljudje dobili delo doma. Emigracija je strašno huda šiba, brezposelnost in polno ljudi doma v goli Benečiji, je pa tudi taka stvar, da se človek ustraši.

Dežela mora ustvariti mesta v industriji pri nas doma, čim prej, da nehamo z emigracijo, in da imamo doma pribežališče v fabrikah in na benečanski zemlji, kadar zares nastane kriza.

Prva fabrika

Lansko leto 1970 smo na koncu dobili prvo fabriko v Benečiji in to na polju pri Ažli. Tam blizu je bila pred nekaj leti v Čemurju na pol opekarna na pol cementarna, ker se jim v čedajski fabriki cementa ni več splačalo kopati tiste opoke za cement.

Ta nova metalurška fabrika Danieli bo pa ta prava fabrika, ki bo delala cevi (tube), ki jih bodo prodajali. Delala bo torej končni produkt in ne samo na pol, kakor je bilo pri tisti opoki, ki so jo pošiljali v cementarno v Čedad.

Mi smo veseli, da dobi naša Benečija to prvo fabriko, tudi če vemo, da ne bo delavce plačevala boljše kakor drugod po Furlaniji. To bo malo, če primerjamo z vsemi tistimi franki ali pa markami, ki jih dobijo naši delavci v Švici ali pa v Nemčiji. Če primerjamo, kako živijo naši delavci v Švici in kako živijo naši delavci doma, je pa spet vse skupaj za dobro premisliti. V emigraciji spijo naši delavci v smrdljivih barakah ali po kamrah, kjer jih smrči in drnjoha najmanj po šest v majhnem prostoru. Če bi tisto, kar skuhajo, morali jesti doma, bi rekli, da je agraužno an nanka za praseta.

Kadar je človek mlad, lahko prenaša tako slabo življenje, ker ga žene, da bi čimprej več zaslužil. Z leti, ko ima pravico na majhen penzion, bi rad marsikdo prišel domov delat v fabriko v Benečiji. Tudi kašen mlad puob bi ostal doma, če bi bla pri roki kakšna fabrika.

Tudi od tistih, ki vsako jutro pendolirajo tja dol do Manzana, bi se marsikdo premislu an bi se raje pendolirau narvenč pou ure do Ažle. Mi bi bili še bolj veseli, če bi tu okoli Špetra, Ažle in Svetega Lenarta zrasla še kakšna druga fabrika in da bi bilo že enkrat konec emigriranja in pendoliranja.

Pendolarji

Pendolarji niso ne emigranti in ne navadni rezidentni Benečani po vaseh Benečije. Oni so na pol emigranti an na pol pa doma; podnevi so emigranti, ponoči pa spijo bolj na kratko pri svojih familijah. Spijo bolj na kratko, ker morajo vstati bolj zgodaj, najmanj ob petih zjutraj, ker koriera za Furlanijo ne čaka.

Cel dan delajo v fabrikah Manzana, Vidma in drugih industrijskih krajev anu zvečer se pricitrajo domov na pol zlomljeni od vožnje in dela. Pendolarjev kruh je zelo grenak.

Niso dosti privilegirani tisti, ki imajo svoj avto, ker preveč riskirajo na vožnji, ko so vsi trudni in lahko na vsakem ovinku končajo v grapi.

Pendolarji morajo plačevati iz svojega žepa avtobusni listek in jim nihče ne povrne vožnje, kakor to dobijo študenti in drugi, ki jim plača vožnjo dežela in razni uradi ali kanclije.

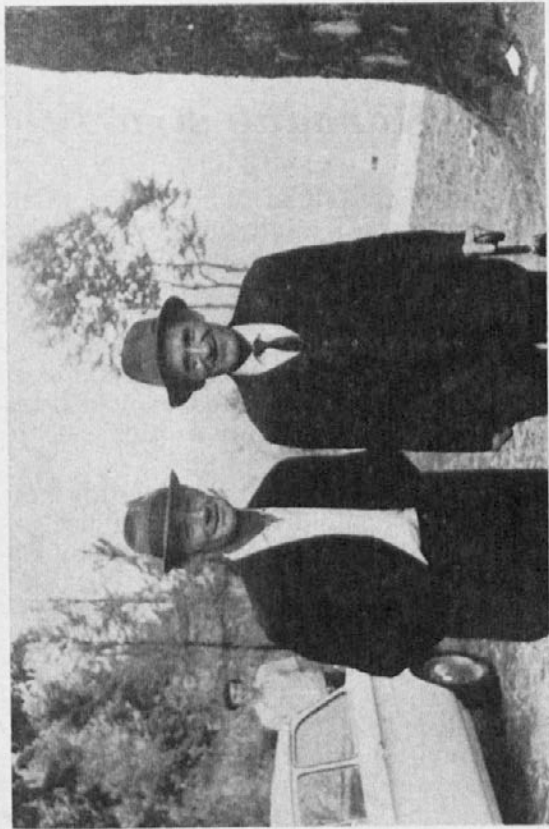
Pendolarji so tisti naši delavci, ki jih niso mogle ne marke in ne franki zapeljati,

da bi šli v emigracijo v Švico ali kam drugda bi jim plačali vsaj vožnjo, ko se že dogam. Dežela bi morala pomagati z denarjem volj trudijo s pendoliranjem. S tako podporo bi dežela olajšala pendolarski problem. Če bi emigranti slišali, kako dežela pomaga lajšati težko pendolarsko življenje, bi se tudi marsikdo od njih odločil in se vrnil domov.

Bolj ko rastejo fabrike v Furlaniji blizu Benečije, več bomo imeli pendolarjev. Ko pa bodo zrasle fabrike na čemparnem delu Nadiže, bo še bolj zraslo število pendolarjev. In tisti pendolarji se bodo vozili na kratke proge, narvenč pol ure, kar se zdi sedanjim pendolarjem malo, komaj toliko, da se predramiš iz zaspanosti.

Nam se smilijo ti naši pendolarji zato, ker je bila naša Benečija zanemarjena in so zato oblasti krive, da se morajo tako dolgo voziti in žrtvovati po tri ali štiri ure časa na pendoliranju, medtem ko je tistim, ki živijo v ravnini in blizu industrijskih centrov, vse to prihranjeno.

Tudi pendolarji so, kot naši emigranti, žrtve tega, da je bila Benečija ekonomsko zapostavljena.

Dva Benečana iz Dreke, tudi pendolarja?

Ivan Trinko *in »Narodne stvari«*

Leta 1884 je Trinko objavil v Ljubljanskem zvonu nekaj »Narodnih stvari« o Vedomcih in Krivjopetah. Leta 1898 je napisal v Dom in svet dolg članek o Beneški Sloveniji, kjer je prav tako objavil pravljico v beneškem narečju. Pisal je o šegah in navadah svojih rojakov in se zlasti zanimal za tiste ljudi, ki so znali pripovedovati pravljice in druge zgodbe, ki so se prenašale po ustnem izročilu iz roda v rod.

Kot profesor je k temu navajal tudi svoje dijake. Nagovarjal jih je, naj med počitnicami prisluhnejo govorici ljudi, naj se ustavijo pri starih ljudeh in naj jih poprosijo, da bi jim povedali kakšno pravljico. Nekateri dijaki so ga ubogali in mu ob koncu počitnic prinesli, kar so slišali in zapisali. Ti zapiski so se ohranili med Trinkovo zapuščino. Pisani so v narečju in v italijanščini, ena pravljica celo v rezijanskem narečju.

Trinko je skušal nekatere napisati v knjižni slovenščini. Tako je prišla v javnost prav-

ljica »Boter petelin in njegova zgodba«, ki jo je izdala Mladinska knjiga v Ljubljani leta 1952. Prevedena je celo v ukrajinščino. Prevajalec Vil Grimič mi je povedal, da sploh ni vedel, čigava je ta pravljica. V zapuščini pa je ohranjen originalni zapis te pravljice v beneškem narečju in prvi Trinkov zapis v knjižni slovenščini z raznimi popravki. Tiskana pravljica pa je že tretja verzija.

Med dijaškimi rokopisi je tudi zgodba o slovenski kraljici, ki se je pred Atilom skrivala v Landarski jami. Zapisana je tudi v italijanščini. Trinko omenja to zgodbo že leta 1898 v Domu in svetu, ko govori o Landarski jami. Zgodbo je v italijanščini napisal Zaccaria Succaglia dne 8. 2. 1931. Tudi to je Trinko zapisal v slovenščini. Ohranjena je na listu (format 15x20) in ima veliko popravkov. Zgodba nima naslova, kar dokazuje, da ni bila še nikjer objavljena. Zdi se mi primerno, da pride na dan v Trinkovem koledarčku.

* * *

Bila je nekdam neka kraljica zelo mogočna, modra in pogumna in je imela v svoji lasti vso našo Nediško dolino. Stanovala je v Bijačah, kjer si je bila sezidala mogočen grad. Podrtine tega gradu se vidijo še zdaj. Tu je živela in je imela pod svojo oblastjo

veliko število vojakov, ki so ji bili popolnoma vdani, ker je lepo ravnala z njimi. Tudi ljudje ji niso bili nasprotni, ker je tudi zanje skrbela. Takrat so bili hudi časi in po Nediški dolini so pogostoma prihajale ogromne čete vsakojakih vojakov, ki so prihajali iz Nemškega in silili v Italijo. Koder so šli, je šlo vse pred njimi in za njimi ni ostajalo kot pepel in podrtina. Zato si je ona kraljica pripravila, razen bijaškega gradu, mogočno zavetišče v Landarski jami nad Bijačami. Jama se odpira visoko gori v sredi ogromne pečine. Današnji dan vodi do nje nekaj čez sto kamnitih stopnic; takrat pa sam Bog ve, kako so prišli ljudje do nje. Vsekako so prišli in napravili vse, kar je bilo treba za prostorno stanovanje in za toliko hrane, da bi jo bilo dovolj vsaj za pol leta vsem številnim stanovalcem. Napravili so možnar in peč in kar je bilo še treba. Vodo so imeli v globini jame. To je bila nepremagljiva trdnjavica, ki je znana laškim zgodovinarjem pod imenom »fortilizio degli Slavi« — slovenska trdnjavica.

Nu, in se je zgodilo, da je prišel v deželo Atila, ki je imel pasjo glavo in je načeloval neštevilni vojski divjih Huncev. Koder so šli, je šlo samo gorje, groza in smrt. Niti trava ni zrastle več, kamor je stopil Atilov konj.

Nu, in sliši kraljica o preteči nevarnosti. Zato da prinese v jamo vse, kar je bilo potreba in mogoče in potem se zapre notri s svojimi ljudmi.

Atila je divjal po dolini, rušil in požigal vse vasi. Znal je, da v Bijačah prebiva bogata kraljica. Prišel je kmalu v vas, pa ni bilo ne kraljice ne njenih bogatij. To ga je silno ujezilo. Kedar je zvedel, da se je kraljica skrila v Landarski jami, je hotel na silo priti do nje. Pa ni bilo mogoče. Od zgoraj so se vojaki hrabro borili in veliko sovražnikov pobili. Zato pa sklene oblegati nepremagljivo trdnjavo in jo premagati z lakotjo.

Dan je šel za dnevom, teden za tednom in mesec za mesecem, pa nikakega uspeha ni bilo. Atilovi vojaki in še bolj njih poglavar so postajali čedalje bolj srditi in nestrpni. Nazadnjič jim je grozila že lakota, ker so bili vse pokončali in pojedli, kar so mogli dobiti na širokem okoli. Toda tudi v jami so bili v groznih skrbeh, ker so bili tudi oni porabili vso zalogo živeža. Še polovnjak žita so imeli.

Kraljica je mislila in tuhtala, kako naj reši sebe in svoje. Podati se nikakor! Tudi umreti za gladom ni bilo v njenih mislih. Zato pa si je izmislila nenavaden načrt. Da si prinese polovnjak žita, postavi se z njim spredaj na rob, od koder se je videlo in slišalo doli po rebro in po dolini, koder so bili razvrščeni Atilovi ljudje in da glasno zatrobijo, češ, pridite, ker želim govoriti z vami! Hunci privro in tedaj kraljica vrže od zgoraj in razsipa med nje vse žito, kar ga je imela in zavpije: »Čujte, Hunci, da se ne boste zastonj

mučili, znajte, da toliko dni moremo še lahko prenašati vaše obleganje, kolikor je zrn pšenice, ki sem jo dala vreči med vas.«

Kedar Atila to zasliši, ga prime obup in sklene opustiti obleganje in iti naprej v Italijo — kar tudi hitro stori.

In tako kraljica in njeni ljudje so bili rešeni.

Glej, rož'ce domače najlepše cveto
in ptički domači najlepše pojo.
prijatli domači so mil'ga srca,
ljubezen zvestoba le biva doma.

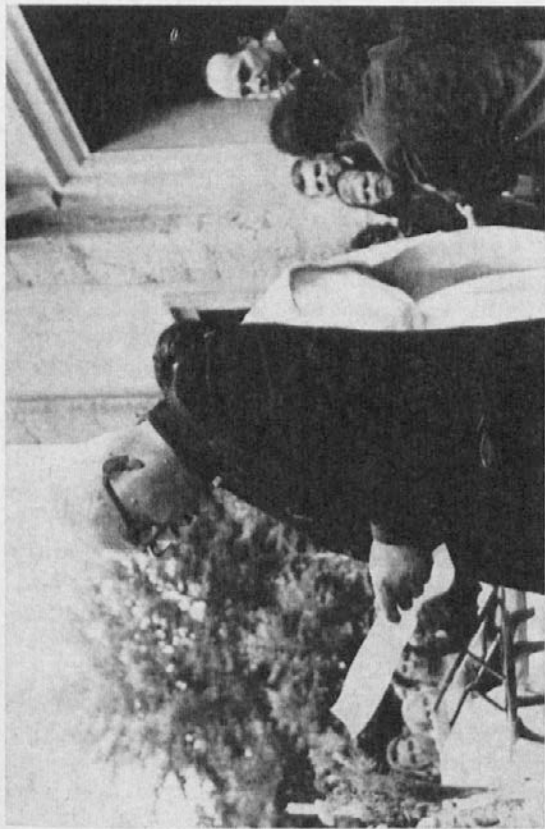
ANDREJ PRAPROTNIK

Dušni pastirji v Beneški Sloveniji

Kakor njih verniki beneški Slovenci, tako so tudi domači slovenski duhovniki iz Beneške Slovenije raztreseni po celem svetu. Komaj ena tretjina od 46 beneško-slovenskih duhovnov, samo 14 jih pase svoje črede po vaseh Beneške Slovenije. Te so slovenske duhovnije, ki imajo domače slovenske duhovne: Ažla, Kravar, Dreka, Mrsin, Matajur, Oblica, Štoblank, Srednje, Trčmun, Tarbij, Platišče in že precej pofurlanjeno Prapotno. V teh župnijah so slovenski župniki. Imamo pa še dva slovenska kaplana v Špetru ob nadiži in v Ljesah.

Petnajst slovenskih duhovnov pa so pastirji v sledečih petnajstih furlanskih duhovnijah: Oleis di Cividale, Sedegliano, Buia, Campeglio, Bordano, Tomba di Mereto, Rachiuse, Moggio Udinese, Cussignacco di Udine, Grions del Torre, Vidulis, Valle del Roiale, Galeriano di Lestizza in dva v Vidmu.

Ker ni dovolj duhovnikov, je 17 duhovnij v Beneški Sloveniji brez duhovna in priha-

Zdravko Birtič pozdravlja romarje iz Soške doline in Brd

jajo k njim ob nedeljah opravljat svete maše iz drugih župnij, ki še imajo duhovnika. Praktično to pomeni, da so župnije ukinjene. Kar 17 duhovnij Beneške Slovenije je brez župnije, brez svojega verskega središča. Maša je le del duhovnega pastirstva. In še te maše so na naglo opravljene, ali pa se dogaja, da maše izostajajo.

Za zdaj so te slovenske duhovnije sirote brez pravega pastirja: Laze, Kosica, Črni vrh, Ruonac, Topolovo, Gorenji Barnas, Dolnji Barnas, Čela pri Stari gori, Podklap, Subid, Zavrh, Černeja, Brezje, Vižont, Porčinj, Podbardo, Kodermaci. V Sv. Lenartu je velika župnija brez kaplana.

V naslednjih 19 slovenskih duhovnijah Beneške Slovenije pa imajo slovenski verniki furlanske ali italijanske duhovne: Arbeč, Brišče, Ijesa, Špeter ob Nadiži, Sovodnje, Čenebola, Mažerole, Malina, Viskorša, Karnica s Kanaličem, Prosnid, Tipana, Bardo, Ter, Učjã, Flejpan, Ravenca, Solbica in Osejane.

6 slovenskih duhovnov je misijonarjev, 3 beneško-slovenski duhovniki so župniki v Kanalski dolini, 4 beneški duhovniki so pa profesorji v semeniščih ali pa v drugih cerkvenih službah.

Slabo kaže, da bi dobili novomašnike, ker je po naših na pol praznih vaseh zelo malo družin z otroki. Pet let ni bilo nobenega mašnika za sekularnega duhovnika, pač pa je bilo troje novih maš za misijone.

Pravzaprav imamo mi beneški Slovenci za prvo silo dovolj duhovnov. Ako bi nam videmska kurija vrnila v naše slovenske duhovnije tistih 15 slovenskih duhovnikov, ki jih je pobrala in poslala v furlanske kraje, bi z njimi bile prav za silo pokrite potrebe po dušnih pastirjih z znanjem materinščine vernikov. Do kdaj bomo morali še čakati na to?

Prišel je pevec slovenske dežele,
prišel je pevec v daljno tujino,
v strunah njegovih so pesmi drhtele
v eno z radostjo in z bolečino.

KOSOVEL

SPOZNAJ DEŽELO!

Naši kraji, torej tudi vzhodni, povečini slovenski del videmske pokrajine spada v samosvojo deželo Furlanija-Julijska Benečija, italijansko: Friuli-Venezia Giulia, in sicer v okviru enotne in nedeljive italijanske republike.

Dežela obsega ozemlje sedanjih pokrajin Gorica in Videm ter občin na tržaškem ozemlju: Trst, Devin-Nabrežina, Repentabor, Milje, Dolina in Zgonik.

Glavno mesto je Trst.

Dežela uporablja državno zastavo, ima pa tudi lasten prapor in grb odobren z odlokom državnega predsednika.

V Deželi je priznana enakost pravic in postopka vseh državljanov, ki spadajo h kateri koli jezikovni skupini, ki ima pravico do svojih narodnostnih in kulturnih značilnosti.

Po domače povedano: tudi Slovenci pod Matajurm imajo tudi po deželni ustavi (člen 3) pravico do svojega jezika in kulture, to se pravi, do slovenskega jezika in slovenskih šol.

Kar se nam je še pred malo leti zdelo le bolj kot pravljica, se bo moralo v nekaj prihodnjih letih (največ v petih) uresničiti. Poleg drugih pravic, bomo podmatajurski ali Beneški Slovenci imeli povsod tudi svoje šole in v vseh cerkvah naših župnij slovenščino kot farni jezik!

Boccaccio ob Nadiži 1875

Ob petstoletnici smrti G. Boccaccia se je porodila duhovita misel. Za knjigo *I parlari italiani in Certaldo*, ki je izšla v Livornu leta 1875, je Giovanni Papanti zbral okroglo sedemsto narečnih prevodov devete novele prvega dne »Dekameron«. To novelo so posebej naprošeni prevajavci po svojih najboljših močeh obrnili vsak v svoj domači govor. Nastal je obsežen zbornik, s katerim se je Italija res nekonvencionalno oddolžila »očetu italijanske proze«.

Novela je prevedena najprej v vsa italijanska narečja v mejah takratne Italije, drugič v govore italijanskih skupin zunaj državnih mej (Francija, Švica, Avstro-Ogrska), tretjič v govore tujih narodnih skupin znotraj same Italije. Menda bi bilo odveč razlagati, zakaj nas najbolj mika zadnja skupina prevodov. Zastopani so tile jeziki: albanščina, arabščina, grščina, hrvaščina, nemščina in slovenščina.

Slovenska narečja v Italiji so zastopana

z dvema prevodoma, ki podajata govore ob Nadiži kar v dveh odtenkih, medtem ko slovenski govori ob Teru in v Reziji žal sploh niso prišli do veljave. Bojim se, da bo za zmerom ostalo uganka, ali strokovni svetovavci niso urednika poučili o tem, da bi bilo potrebno pritegniti tudi omenjeni območji, ali pa se mu ni posrečilo najti pravih sodelavcev.

Zaradi redkosti zbornika in zaradi miškavnosti prevodov, ki bosta kmalu sto let stara in sta pri nas toliko kot neznana, naj ju predstavim zvesto po izvirniku, s komentarjem vred. Prvi prevod — iz Ruonca — natisnjen v zborniku »I parlari italiani in Certaldo« na str. 691-692, je pripravil Giuseppe Manzini; drugega — iz Špétra — I parlari etc. 692-693, pa slovenski pesnik domačin Peter Podreka (1822-1889).

Oba prevajavca sta imela pred sabo Boccacciov tekst, ki sta ga obrnila v govorico svojega domačega kraja. Da bo mogoče primerjati, kako se jima je delo posrečilo, bo prav, če na čelo postavimo italijanski izvirnik, nastal v letih 1348-1354, na koncu pa še prevod v današnjo knjižno slovenščino — izpod peresa prof. Andreja Budala, našega rojaka iz Štandreža pri Gorici.

GIOVANNI BOCCACCIO

NOVELLA IX, GIORNATA I

Dico adunque che ne' tempi del primo re di Cipri, dopo il conquisto fatto della Terra Santa da Gottifré di Buglione, avvenne che una gentildonna di Guascogna in pellegrinaggio andò al Sepolcro, donde tornando, in Cipri arrivata, da alcuni scelerati uomini villanamente fu oltraggiata: di che ella senza alcuna consolazion dolendosi, pensò d'andarsene a richiamare al re; ma detto le fu per alcuno che la fatica si perderebbe, perciò che egli era di sì rimessa vita e da sì poco bene, che, non che egli l'altrui onte con giustizia vendicasse, anzi infinite con vituperevole viltà a lui fattene sosteneva; in tanto che chiunque avea cruccio alcuno, quelle col fargli alcuna onta o vergogna sfogava.

La qual cosa udendo la donna, disperata della vendetta, ad alcuna consolazion della sua noia, propose di volere mordere la miseria del detto re; e andatase ne piangendo davanti a lui, disse:

— Signor mio, io non vengo nella tua presenza per vendetta che io attenda della ingiuria che m'è stata fatta, ma in sodisfacimento di quella ti priego che tu m'insegni come tu sofferi quelle le quali io intendo che ti son fatte, acciò che, da te apparando, io possa

pazientemente la mia comportare: la quale, sallo Iddio, se io far lo potessi, volentieri ti donerei, poi così buon portatore ne se'.

Il re, infino allora stato tardo e pigro, quasi dal sonno si risvegliasse, cominciando dalla ingiuria fatta a questa donna, la quale agramente vendicò, rigidissimo persecutore divenne di ciascuno, che, contro all'onore della sua corona, alcuna cosa commettesse da indi innanzi.

G. MANZINI

Prevod v nadiški govor iz Ruonca

RODDA (1) — Takuo rečen, de u časih tegà parvega Ciprijanskega Králja potlè k'je sveta zemljà od Bogomiria iz Boglione udobljena bila, se je sgodilo, de, na žlahtna ženà iz Guašconje se je podâla na božio pôth' svetemu grobišču, an potlè k' se jè nasaj povarnila in u Cipar paršlà, je bila od hudobnih ljudj špotljvo pogardana: tuole jo je par sarc silno aržalvalo in je sklenila iti h Králju za jih partožit; pa niekšan i je reku de njé skarb bi bila zavaržena, zavoio k' je

on no tako malo uriedno in zanikarno življenje pejù, de, ne samuo, nie po pravici te juškè karvice štrafavu, (2) ma šè te njemù storjene brez številne karvice je z nin taišnin sramovitnin strahan prenašu de če kajšan je imeu u sebè no jezo, za se spâst je njemù kajšno zramoto al karvico stuoro. Kadar je ženà tuole čula in je videla de se na bo mogla spâst na obedan fûran, za se ki malega u svoi slavi volji (3) potroštat, se je upičla u glavo ugriznit to zanikarnost tistega Krâlja, an je šlà jočé pred anj, inu mu je rèklà: « Moji Gaspuod, jest na stô-
« pen pred tvoje obličie, za uprašât pravico
« k' mi tiče za hudobinjo k' mi je bila stor-
« jena; ma namest njê, te prosin de me po-
« dučîš, kakuo ti prenašaš tiste karvice ka-
« tere jest čujen de so tebè storjene, za se
« od tebè navadt kakuo gi moglà tud jèst
« muojò pretarpiet; katero, Buog vie, keb mi
« le mogočno bluo, bi jo prù rada tebè na-
« ložlà, kir jih ti takuo lahnuo prénašaš. »

Krâlj ki je von do tistega časa nečutliv an lien biu, kokar od snà sbudjèn je začeu od tiste, teli ženi storjene hudobinje, katero je neusmilno štrafu, inu je rato prù an gostar preganjavac vsakega, kater bi biu, za naprei prégrešiu čes čast njegà krone.

¹ Questa e la successiva versione rappresentano il dialetto rozzo dei monti del distretto di S. Pietro al Natisone, parlato nei comuni di Drenchia, Grimacco, Rodda, S. Pietro al Natisone, S. Leonardo, Savogna, Stregna e Tarcetta. Lo stesso dialetto parlasi in Castel del Monte, Prepotto, Torreano e Platischis, comuni dei monti del distretto di Cividale. Il *c* ha il suono della *z* dei Tedeschi nella parola *zimmer*, e s'è distinto con un angoletto (*č*) corrisponde al loro *tsch* nella parola *deutsch*. Il *g* si pronuncia in dialetto come la *h*; e la *h* come il *ch*, sempre dei Tedeschi. L'*š* corrisponde al *sch* ted. nelle parole *schultz*, *waschen*. La *z* ha il suono della *s* ted. in *wesen*, *rose*; e col segno (*ž*) al *j* francese in *Janvier*. Il *v* si pronuncia in dialetto, dopo una consonante e in fine di parola, come *u*; e finalmente *nj* corrisponde al *gn* ital. nella parola *ignoro*, e *lj* al *gl* nella parola *figlio*. — ² *štrafavu* è vocabolo intruso dal tedesco: in buon slavo si direbbe *kasnavu*, ma non si usa in dialetto. — ³ Bisogna quasi perdere la *l*, e a un dipresso pronunciare *uoi*.

GIUSEPPE MANZINI

P. PODREKA

Prevod v nadiški govor iz Špetra

SAN PIETRO AL NATISONE — Rečem tadà, de v časih parvega Kraja Čipriskega, poslied ki Gofrè Bulijonski je biu zaduobu

Sveto Zemljò, pargodilo se je, de je ena žlahtna ženà iz Guaskonje ruomala k' Grobu, od kod nazaj gredè, ko je paršlà v Čiper, od enih hudobnih ljudi je bila nespodobno zažmàgana: zavoljo tegà, se ona kumrajoč brez obednega talaženja, je sklenila iti ino se partožit do Kralja; pa ji je blo poviedano od niekšnega, de se bo zastonj trudila, kir on je takò nemarnega živiljenja in tako zanikarni, de, on ne le drugih karvice pravično ne štrafuje, ampak tud' brez števila, z špotljivo nemarnostjo njemu storjenih prenaša, kir če kajšan je imeu kako sardišče, ga je spasu prot njemu skoze kako hudobijo ali sramotò. Kadar je to slišala ženà, obupajoč spasenja, za kàko tolaženje nje nevoje, je sklenila gristi nemarnost tistega Kralja: je šla pred anj jochè ino je reklà: « Gospod moj, « jest ne pridem pred te za zadobit spasenje « čez hudobijo katera mi je bila storjena, pa « v nje zadostenje, te prosim de ti me na- « vadiš, kakò ti terpiš tiste, katere jest mi- « slim, de so ti storjene, zatò de od tebe po- « dučenà, bom moglà jest potarpežljivo mojo « prenašati; katero, Bog vè, ko bi moglà « stort, rada ti odpustim, kir si takò dobar « potarpežljivac. »

Kralj do tistega časa nemaran ino lien,

kokar de bi se biu iz sna prebudiu, od hudobije tisti ženi storjene, katero je močno štrafu, je ratu od tistega časa ostar preganjavac vsakega, kater, bi biu kiek storu prot časti svoje krone.

In questa versione è rappresentato il dialetto parlato dagli Slavi abitanti nella provincia di Udine. La madre lingua slava, parlata da ottanta milioni, non ha alcuna relazione colla lingua italiana. Le lettere sloveniche non sono soggette a cambiamento di pronunzia; esse si pronunziano nell'istessa maniera al principio, in mezzo, o alla fine della parola, ed innanzi a qualunque vocale o consonante. La pronunzia poi delle lettere sloveniche: **c, č, g, h, k, lj, nj, s, š, z, ž**, è differente dalla pronunzia delle uguali lettere italiane; eccone la spiegazione.

Lettera slovenica	SI PRONUNZIA COME IN ITALIANO	ESEMPJ	LEGGI
c	z (forte)	capa, cepec, cvet	zapa, zepez, zvet
č	c avanti e, i	čas, črevo, luč	c[ɫ]as, c[e]revo, luc[e]
g	g avanti a, o, u	gerba, dragi, gnoj	gherba, draghi, ghnoj
h	h, aspirando la lettera seguente dell'h	hosta, hud, hram	hosta, hud, hram
k	c avanti a, o, u	kepa, krava, kita	chepa, crava, chita
lj	gl avanti i	ljub, melja, olje	gliub, meglia, oglie
nj	gn	njiva, njega, konji	gniva, gnegga, cogni
s	s da principio o come ss.	meso, rosa, sir	messo, rossa, sir
š	sc avanti c, i	maša, piše, šiba	mascia, pisce, sciba
z	s fra vocali	miza, koza, zob	misa, cosa, zob
ž	si pronunzia come il francese j nella parola jour (giorno).	žena, žaba, mož	jena, jaba, moj (queste parole occorre pronunciare alla francese)

D. PIETRO PODRECCA

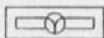
Prevod v knjižno slovenščino

Kdor si bo vzel čas in primerjal od vrste do vrste oba nadiško-slovenska prevoda, mi bo moral pritrčiti: proti vsem pričakovanjem je prvi prevod bližji narečju, izražanje je preprostejše, ljudska govornica je bolj zadeta kot v drugem prevodu. Če je bil Podreka slovenski pesnik in je objavljaj v slovenskih časnikih in literarnih glasilih, to še nič ne pomeni. Nasprotno: njegovo poznavanje knjižne slovenščine mu je pri nalogi, ki jo je tokrat sprejel, celo škodovalo. Nehote je vpletal v tekst bolj ali manj knjižne besede, rečenice, stilistične zveze ipd. Manzinijev prispevek slovenski literaturi je morda omejen samo na ta prevod iz Boccaccia. Mož je bil po občutju bolj na italijanski kot na slovenski strani, saj je družina Manzini znana tudi po sodelovanju v italijanskem »Risorgimentu«. Najbrž ni bral veliko slovenskih knjig, da bi se mu med pisanjem oz. prevajanjem oglašale tako kot Podreki. Prav zato pa je svojemu prevodu dal čistejšo narečno podobo.

Oglejmo si nekaj zgledov, da ne bo razpravljanje viselo v zraku: Manzini: tuole jo je par sarc silno aržalvalo — Podreka: za-

voljo tegà, se je ona kumrajoč brez obednega talaženja... M.: nie po pravici te juškè (— tuje) karvice štrafavu — P.: drugih karvice pravično ne štrafuje... M.: se je upičla u glavo — P.: je sklonila... M.: za se ki maleda u svoi slavi (— slabi) volji potroštat — P.: za kàko tolaženje nje nevoje. Nekje Podreka najbrž ni prav razumel Boccaccia in zato daleč zaostaja za Manzinijem. P.: ko bi moglà stort, rada ti odpustim, kir si takò dobar potarpežljivac — M.: keb mi le mogočno bluo, bi jo prù rada tebè naložlà, kir jih ti takuo lahnuo prénašáš. Tu se mi zdi, da se je Manzini odrezal celo bolje od Budala, čigar prevod se glasi: bi jo rada dala tebi, če bi le mogla, ker si tako dober nosač.

Da ne bo pridiga daljša ko evangelij, končam. Prof. Giovanni Tassoni, ki mi je iz Verone ljubeznivo poslal kserokopije ustreznih strani iz Papantijeve knjige (o nji je pisal v reviji »Vita di Ljetzan-Giazza« I, nr. 4, 1970, str. 5-7), naj bo tudi tu prisrčno zahvaljen.

Organizacija naših izseljencev

Tri leta že dela »Društvo slovenskih izseljencev« iz Beneške Slovenije med našimi emigranti v Švici. Zbrali so v 16 sekcijah v francoskem delu Švice okoli 1.200 naših emigrantov. Največ teh emigrantov je doma iz zahodne Benečije, to je iz občin, ki so na pol slovenske na pol furlanske, to je iz Nem, Fojde, Ahtena, Tavorjana. Precej jih je tudi iz dveh benečanskih občin Bardo in Tipana okoli reke Ter. Najbolj so vneti člani iz vasi Čenebola, Mažerole, Subid, Bardo in drugih krajev nad furlansko ravnino.

Lani okoli Novega leta, ko so prišli emigranti za svete božične praznike domov v Benečijo, so zbirali podpise za peticijo na Deželo, da moramo dobiti vse narodne pravice kot beneški Slovenci in pa da moramo dobiti delo v industriji tu doma, ker samo od zemlje v naših hribih ni mogoče živeti. Zbrali so kar 1.500 podpisov, kar je zelo veliko.

Poleti so tudi prišli pogledat domov iz Švice ali kaj boljše kaže v Benečiji, da bi

se naši ljudje mogli vrniti. Pa so videli, da nič dobro ne kaže.

Potlej so se 12. septembra 1971 zbrali v mestu Orbe, ki je neke vrste centrala tega emigrantskega društva v Švici. Prišli so vsi predstavniki 16 sekcij tega društva in so sklenili, da bodo tudi doma v Benečiji napravili sekcije svojega emigrantskega društva iz družinskih članov, to je mater, sester, žena in iz vseh članov familije.

Prvo sekcijo so že ustanovili v Čeneboli, drugo bodo v Mažerolah, nato v Subidu in vserod po Benečiji. Zaenkrat postavijo deset sekcij iz članov družin v sami Benečiji.

Predsednik društva v Švici je Marko Petrigh, tajnik je Aldo Cont, eden od podpredsednikov je dr. Viljem Černo iz Barda, podtajnik je Dino Del Medico. Odborniki so pa po vseh krajih Švice, kjer živi po več naših Benečanov. V deželni konzulti za emigracijo imajo tudi svojega zastopnika.

Naš Trinkov koledar, ki so ga ustanovili že pred tolikimi in tolikimi leti prav delavci v Belgiji, pozdravlja Društvo slovenskih izseljencev iz Beneške Slovenije v Švici, mu čestita na uspehu, da je zbralo okoli sebe toliko naših benečanskih emigrantov in upa, da bodo voditelji tega društva nadaljevali

kar naprej za etnične in socialne pravice beneških Slovencev. Upamo, da bodo dosegli, da bodo naši emigranti dobili doma delo v industriji in da se bodo zato vrnili domov v tako Beneško Slovenijo, da bi je bil vesel tudi Ivan Trinko, ker bi bila zvesta svojemu materinemu jeziku in tudi svojim kulturnim tradicijam.

BLIŽNJI EVHARISTIČNI KONGRES IN MI

Septembra 1971 so se zbrali v Vidmu razni škofje in drugi cerkveni dostojanstveniki iz videmske nadškofije in tudi iz drugih ter so začeli, s posebno božjo službo, leto priprave na evharistični kongres, ki bo sredi septembra letošnjega leta 1972.

Naša dolžnost vernikov pa je tudi, po predpisih koncila, da pomagamo našim duhovnikom, da bi evharistični kongres uspel in rodil koristne duhovne plodove, da bi po naših cerkvah še bolj častili sveto Evharistijo.

Na kongres bomo šli v prvi vrsti vsi tisti, ki živimo doma. Ni nas več dosti, ker je vse polno ljudi, moških in žensk, ki delajo v emigraciji. Ti so v emigraciji še bolj potrebni milosti in pravega božjega blagoslova, ker so daleč proč od domače cerkve.

Septembra skoro že vsi spet delajo po kratkih tednih počitnic v domači vasi. Veliki šmaren odpelje emigrante že nazaj, po narobnejši poti kot lastavke na sever na delo. Upamo pa, da bo prišlo na kongres vsaj nekaj sto tistih emigrantov, ki delajo bolj blizu doma.

Na evharistični kongres bodo prišli tudi naši Slovenci iz Avstrije na Koroškem in Unejci in Konauci v Soški dolini na ta drugi strani Kolovrata in Matajurja in onstran vode Idrijce vse do Ljubljane in Maribora.

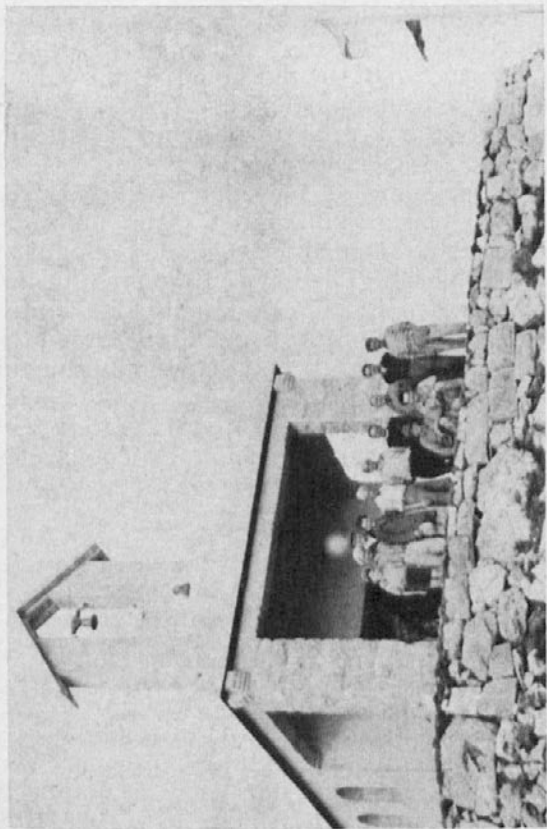
Evharistični kongres v Vidmu bo moral pokazati, kako živimo po novih naukih drugega vatikanskega koncila. Med drugim bi morali videti vsi ti laški škofje in tisoči drugih katoličanov iz sosedne Avstrije in Slovenije, kako skrbi videmska nadškofija in Njegova prevzvišena in prečastita Ekszellenca monsinjor Giuseppe Zaffonato, da se izvaja jo vsi tisti paragrafi Konstitucije o sveti li-

turgiji 36, 54, 63, 76, 101, 113, kakor jih je pred komaj par leti predpisal koncil.

Upamo sicer, da tečejo vse priprave dobro, da bo evharistični kongres organizacijsko uspel. Bojimo se le, da se nihče od kurije ne bo pobrigal, da bi imeli slovenski verniki kaj duhovne koristi od evharističnega kongresa. Nobeden ne bo nič naredil, da bi kot pripravo, odstranil veljavo fašističnega prefekta v Vidmu v letu 1933, ko je pregnal in pahnil iz naših cerkvà materni jezik slovenskih vernikov in zažgal vse naše katekizme in molitvenike. Že 27 let ni več fašizma, samo pri nas v cerkvah pa velja v ogromni večini naših duhovnij v Benečiji še zmerom nekrščanski dekret fašizma, da ni naš jezik vreden, da bi ga rabili v cerkvi.

Od oglejskega patriarhata, pa skozi stoletja Beneške Republike in ves čas Italije in še pod fašizmom, do 1933 so odmevale naše molitve in pridige v domačem slovenskem jeziku po naših cerkvah. Nad tisoč šeststo let smo poslušali božjo besedo v jeziku naših mater, ki so nas učile pokorščino in ljubezen do katoliške Cerkve.

Kako pa naj spoštujemo sedaj Cerkev, kjer vlada brezbožni dekret videmskega prefekta iz leta 1933?!

Cerkvica na vrhu Matajurja

Ne želimo, da bi bila Njegova presvitla Ekscelenca monsinjor Giuseppe Zaffonato pred vsem evharističnim kongresom osramočen, ker se nacionalistični brezbožni elementi v videmski pokrajini ravnajo po fašističnih in ne po koncilskih zakonih.

Mi vsi bomo šli na evharistični kongres in bomo glasno molili pred vsemi množicami na evharističnem kongresu k Bogu in sveti Evharistiji, da razsvetli pamet našim cerkvenim gospodom in da jim vlije korajžo v srca, da se uprejo nekatoliškemu fašističnemu dekretu proti našemu materinemu jeziku, ki so ga postavili v naše cerkve sveti Mohor, Hilarij in Fortunat, in da preženejo od sebe nekrščanske nacionalistične svetovalce.

Jaz sem kohorte rimske tu že zrla,
od divjih Hunov sem bila teptana,
krdela Obrov, Gotov, Markomana
in Langobardov so čez mene drla.

GRADNIK

Prof. BRUNO GUJON

Profesor Bruno Gujon spada med naše velike možé, na katere ne smemo pozabiti. Rodil se je v Sv. Petru ob Nediži leta 1865, dovršil je ljudsko šolo v domači vasi in v

Čedadu, gimnazijo in licej v Vidmu, univerzo v Milanu, pod vodstvom velikega furlanskega učenjaka Graziadija Izaija Ascolija. Ta je odkril v mladem Slovencu izredne talente, ga je vzljubil in vzpodbudil k poglobitvi na literarnem in znanstvenem polju.

Srce je bolelo mladega profesorja, ko je spoznal, kako malo se latinski svet zanima za slovanskega. Nadel si je nalogo posredovalca med latinsko in slovansko kulturo. Začel je s tem, da je leta 1901, ko je bil profesor na gimnaziji »Parini« v Milanu, pri založništvu Hoepli objavil potrebno slovnico slovenskega jezika s slovarčkom (*Grammatica della lingua slovena*). Ta je bila edina slovnica slovenskega jezika v Italiji, ki je doživela več izdaj in je mlademu doktorju pripravila sloves na jezikovnem polju. Za to delo mu je takratna italijanska kraljica Helena Črnogorska poslala pohvalno pismo.

Podoben uspeh je imela med izdajami Hoepli leta 1919 njegova bolj obsežna »Teorično praktična slovnica srbskega jezika« (*Grammatica teorico pratica della lingua serba*).

Profesor Gujon je bil tako ponižen in skromen, da se je izogibal vsakega javnega

nastopa, tako da so ga nekateri smatrali za ljudomržneža. Delal je na tihem in se je zanimal za vse, kar je bilo v zvezi z njegovim narodom. Med počitnicami si ni privoščil odmora. Brez ozirov na žrtve in stroške, je neutrudno brskal po katastralnih uradih, knjižnicah in tudi direktno med ljudstvom iz ustnega izročila nabiral gradivo za študije o slovenskem in slovanskem svetu. Postal je pobudnik slavističnega študija, ki je bil še nepoznan v Italiji. Že omenjeni furlanski glotolog Ascoli ga je predlagal za profesorja srbskega jezika in kulture na »Istituto Orientale« v Neaplju in istočasno za profesorja italijanskega jezika in kulture na beograjski univerzi, da bi mogel laže vplivati na kulturno sodelovanje z bližnjimi balkanskimi narodi.

V letih 1904-1905 je imel vrsto lekcij o slovanskem slovstvu na »R. Accademia scientifico-letteraria« v Milanu, o zgodovinskem izvoru in značaju jugoslovanskih narodnih pesmi, zlasti v Beneški Sloveniji.

Da bi pojasnil številne nejasne točke glede izvora in prihoda teh Slovanov v Beneško Slovenijo, je nameraval Gujon dokazati z imenoslovnim raziskovanjem na ozemlju

med Terom in Sočo (Indagini toponomastiche tra il Torre e l'Isonzo). To obsežno delo je bilo objavljeno nekaj let pozneje v »Annali dell'Istituto Orientale di Napoli«, vol. VI, 1933.

Že prej pa je bila objavljena njegova razprava o slovenskem elementu v imenoslovju Julijske krajine (Sull'elemento slavo nella toponomastica della Venezia Giulia - vol. IV, »Studi glottologici italiani«). Posebno se Gujon zavzema za te študije v svoji knjigi o slovanskih naselbinah v Italiji (Le colonie slave in Italia - Palermo 1907). Njegova raziskovanja niso bila omejena samo na severno Italijo, ampak tudi na južno, kjer so se pojavile slovanske naselbine v poznejših dobah. Tudi tam je posvetil svoja raziskovanja imenoslovju, zlasti pri albanskih naselbinah v Kalabriji, o katerih je izšla obširna razprava »L'elemento slavo nell'Albanese della Calabria citeriore« (Studi glottologici italiani - Palermo 1907).

Ni mogoče zaslediti vseh literarnih in znanstvenih del našega velikega rojaka. Vsekakor prof. Bruno Gujon spada med naše velike može, ponos naše zaničevane deželice, vreden, da se ohrani njegov spomin.

Kulturni prazniki v Slovenski Benečiji v letu 1971

Na dan sv. Stjepana 26. decembra 1970 so v farni cerkvi na Ljesah napravili domači mladi fantje in dekleta pastoralko »Naš Božič«. Predstavo je gledal špeterski dekan mons. Venuti, provincialni asesor Romano Specogna, šindik špeterskega kamuna prof. Iussa in polno ljudi.

3. januarja 1971 so napravili koncert božičnih pesmi Združeni cerkveni zbori iz Trsta in mladi špeterski zbor v farni cerkvi v Špetru ob Nadiži. Koncert je poslušal tudi špeterski šindik Iussa an drugi komunski konsiljeri.

Na dan Svetih Treh kraljev 6. januarja v veliki dvorani teatra »Ristori« v Čedadu je bil že tradicionalni sedmi »Dan emigranta«. Več ko taužent naših beneških ljudi je napolnilo teater. Zraven so bili še advokat in senator čedajski šindik Guglielmo Pellizzo, provincialni asesor Romano Specogna, več beneških šindikov in duhovnikov. Igralo je Slovensko gledališče iz Trsta an peu je

mešani zbor iz Ljes »Rečan«. Pesmi so recitali naši otroci.

Na velikonočni ponedeljek 12. aprila so na veliki pomladanski šagri v Tarčentu nastopili pevci zbora »Rečan« iz Ljes pod dirigentom Rinom Markičem in zapeli dve slovenski in eno italijansko in eno furlansko pesem. Dobili so srebrno medaljo. S tem je imela ta šagra prvič kulturni program.

Na dan 19. septembra ob priliki tradicionalne kvatarnice na pobočju hriba sv. Martina v Platcu je kulturno društvo »Ivan Trinko« organiziralo kulturno prireditev s petjem zbora Nonet iz Sovodenj pri Gorici.

Na dan 25. julija je pevsko društvo »Rečan« organiziralo v Hlodiču »Praznik beneške pesmi«. Najprej so zapeli štiri stare in nato šest novo napisanih in komponiranih pesmi domačih avtorjev. Prvo nagrado je dobila pesem »Pustita nam rože«, ki ji je napisal tekst Aldo Clodig, jo komponiral Rinaldo Luszach, a zapel Renzo Birtig. Nastopil je tudi vokalni kvartet »Štieri Jakopi«. Pokal (coppo) deželnega predsedstva je dobil Renzo Birtig, ki je tako lepo zapel novo že popularno pesem beneških Slovencev »Pustita nam rože« an Aldo Clodig pa zato, ker je to pesem napisal.

Beneška vas

Na isti dan 25. julija je bila tudi v Subidu gor nad Ahtnom emigrantska in kulturna prireditev. Dr. Černo je vse natanko povedal, kakšna je Benečija geografsko in kakšni socialni in ekonomski problemi jo tiščijo. Zvečer je nastopila folklorna skupina

»Sava« iz Kranja v Sloveniji s slovenskimi plesi.

V nedeljo 8. avgusta je bila na planini nad vasjo Matajur velika verska svečanost in kulturna prireditev. Najprej je bila sveta maša štirih slovenskih beneških duhovnikov. Evangelij in pridigo so držali duhovniki v slovenščini, italijanščini, furlanščini in nemščini, a mašne molitve pa po latinsko. Nato je začel kulturni del prireditve, kjer je veliko množico ljudi najprej pozdravil dr. Černo iz Barda in so nato zapeli slovenske pesmi razni pevski zbori: prvi domači benečanski zbor »Rečan«, drugi so bili pevci iz Gorice, tretji iz Dobrovega v Goriških Brdih in četrti Slovenci iz Koroške v Avstriji. Na koncu so govorili še trije govorniki: Emil Cencig, župnik iz Gornjega Tarbija, provincialni asesor Specogna in predsednik kulturnega društva »Ivan Trinko« Izidor Predan. Ko je bilo skoro že vsega konec je prišla peš in utrujena še folklorna skupina iz Rezije, ki je tako temperamentno zaplesala svoje rezijanske plese, kot da bi se bili pripeljali v avtomobilih. Zadnja točka je bil dež, ki je strašno prav prišel v letošnji suši in so ljudje veseli skakali po poteh, namesto da bi se vrteli po barjarju.

Izjave o naših pravicah

30. decembra 1970 je deželni podpredsednik Enzo Moro, član socialistične stranke, izjavil pred emigrantsko delegacijo organizacije ALEF in tajnikom društva izseljencev Beneške Slovenije Dinom Del Medicom:

»Bil sem v Beneški Sloveniji, v Nadiških dolinah, in vem, da smo v stoletni zamudi v mnogočem. Prav zato pa bo Deželni odgor (Giunta regionale) dal pobudo za vse nujne ukrepe za rešitev vprašanja slovenske manjšine tudi v Beneški Sloveniji. Gospodarski položaj je najslabši prav tam, kjer živijo Slovenci in je tam treba odpraviti stare miselne sheme iz časov fašizma.«

* * *

Ravno tam je ob istem času govoril v deželnem odborništvu za krajevne uprave pred deželnim podpredsednikom Morom dr. Viljem Černo, občinski svetovalec občine Brdo in profesor v Čenti ter dober in zaveden Beneški Slovenec. Takole je dejal: »Dosti je govora o predalpskih področjih v Furlaniji, ob vzhodni meji, ki zadevajo Grivojsko, Malinsko, Krnahtsko, Tersko, Rezijansko, Nadiške doline in Kanalsko dolino.

Povsod v teh dolinah vladajo zelo slabi gospodarski pogoji, v vseh teh dolinah živi slovenska manjšina, večina prebivalcev se ukvarja s kmetijstvom, ni pa druge dejavnosti kot na primer kmetijstva. Govorijo danes o teh dolinah, ki so tako revne in malo obljudene, prepuščene same sebi, ki so dolga leta bile popolnoma pozabljene. Ni pa jasno, do kod sega dejansko želja, da bi tem dolinam res pomagali, in kje se začne prava politična špekulacija. Tej zemlji in tem vasesem, ki so dolga leta živele v skupni revščini in bratstvu s Furlani, se danes bojijo priznati, da na njih živi manjšina, slovenska manjšina, bojijo se priznati tej manjšini etnične, zgodovinske in ambientalne posebnosti.«

* * *

Dne 5. avgusta 1971 je po sveti maši govoril tudi Izidor Predan, predsednik kulturnega društva. Med drugim je rekel: »Zbrali smo se danes na Matajurju tudi zato, da bi terjali od predpostavljenih oblasti spoštovanje tistih svetih načel, do katerih imajo pravico posamezni narodi, ki živijo v duhu in kulturi svojih prednikov, da se svobodno razvijajo na kulturnem, gospodarskem, socialnem in političnem področju.«

Na avgustovi proslavi je tudi govoril župnik Emil Cencig iz Tarbija: »Mi Benečani smo zadnja vejica slovenskega naroda, ki smo prišli pod italijansko državo prostovoljno s plebiscitom, vedno smo pa ostali zvesti slovenskemu narodu... Ostali smo tudi zvesti italijanski državi, kakor kaže veliko število naših padlih vojakov na vseh frontah, brez dezertarjev ali pa izdajalcev... Zato ne moremo razumeti tiste neumne politike in krive propagande, ki nas z več strani in že od davnih let — posebno od nastanka fašizma dalje — napada in sili, naj bi se odpovedali naši slovenski narodnosti, naj bi zatajili slovenski jezik... *Mi pa hočemo ostati zvesti pripadniki slovenskega naroda. Mi smo in hočemo tudi ostati zvesti italijanski državljanji...* Zato mi danes z matajurskih višav, tokrat še bolj odločno terjamo, naj se nam priznajo naravne pravice in pravice, ki nam pripadajo že po italijanski ustavi... Naj ugasne fašistični duh, ki od časa do časa zastruplja naše mirno življenje... Pri združevanju ljudi različnih po narodnosti, tradicijah in socialnem stanju imata važno vlogo Cerkev in kultura.«

Kolednikovo slovo in pozdrav

Spet je prišel čas, da se Kolednik v Trinkovem koledarju za letos poslavlja od vas, obenem vam prinaša tudi pozdrave in voščila za novo leto.

Koledar, ki ga jemljete že poldrugo desetletje vsako leto v roko za pouk in kratek čas, je dete beneško-slovenskega očaka Ivana Trinka.

Toplega jesenskega dneva sva gledala skozi okno njegove sobe na koncu dolgega hodnika v videmskem semenišču, gledala sva v prelepo ravan in griče proti Stari gori in Matajurju. To zemljo, je vzkliknil Trinko, in ljudi, ki jo nosijo na svojih rokah je treba orisati in razkazati bratom in sestram onstran Matajurja.

Domačinom pa je treba povedati, da so tudi oni zelena, najbolj zapadna veja na velikem skupnem narodnem deblu.

Ključ istega materinega jezika jim odpira, in luč iste očetne omike jim kaže pot v skupni kulturni prostor bratov in sestra slovenskih.

To nalogo je po svojih močeh in možnostih opravljal Trinkov koledar že v tistih

letih, ko so bile doline in ljudje ob Nediži, Teru, Idriji in rezijanski Beli vodi še malo znani v naši javnosti. Bratom in sestram pod Matajurjem je v bridkostih vlival pogum, bodril jih je s Trinkovimi besedami. Izseljence je spremljal v tujino in jih vabeče klical spet nazaj k domačemu ognjišču.

Isto ponavlja tudi sedaj, ko se poslavlja in pozdravlja vse naše domove in družine na domači zemlji in v tujini, v trdni zavesti, da se kuje pravica tudi zanje in da niso več daleč leta, ko bo tudi naš najmanjši brat, po zaslugi in molitvi Trinka in njegovih Čedermacev, zaživel nove dni v polni pravici na starodavnih tleh svojih dedov, in bo ta dežela končno dvignila tudi ona k soncu svoj od trpljenja poveličani obraz.

Da bi se to kmalu zgodilo bodi voščilo in pozdrav nam vsem v začetku

leta 1972

KAZALO

	Stran
Leto 1972	4
Slovenj Beneška	6
Pustita nam rože	7
Mesečni koledar	8
Trinko nam govori	33
Gospodinje fundament	38
Žalostna pesmica	41
Kje v svetu živijo	43
Skriti zakladi	50
Seznam slovenskih duhovnikov	56
Pravca o dveh Rezijanih	62
Pri Pirnovih	67
Gospodarske skrbi	70
Pendolarji	73
Trinko in »Narodne stvari«	76
Dušni pastirji v Beneški Sloveniji	82
Spoznaj Deželo	86
Boccaccio ob Nadiži 1875	87
Organizacija naših izseljencev	98
Bližnji evharistični kongres	100
Prof. Bruno Gujon	105
Kulturni prazniki 1971	109
Izjave o naših pravicah	113
Kolednikovo slovo in pozdrav	116

Natisnila tiskarna Budin - Gorica 1972

uff. sup.

S

TRINKOV koledar

inv.št:

4921